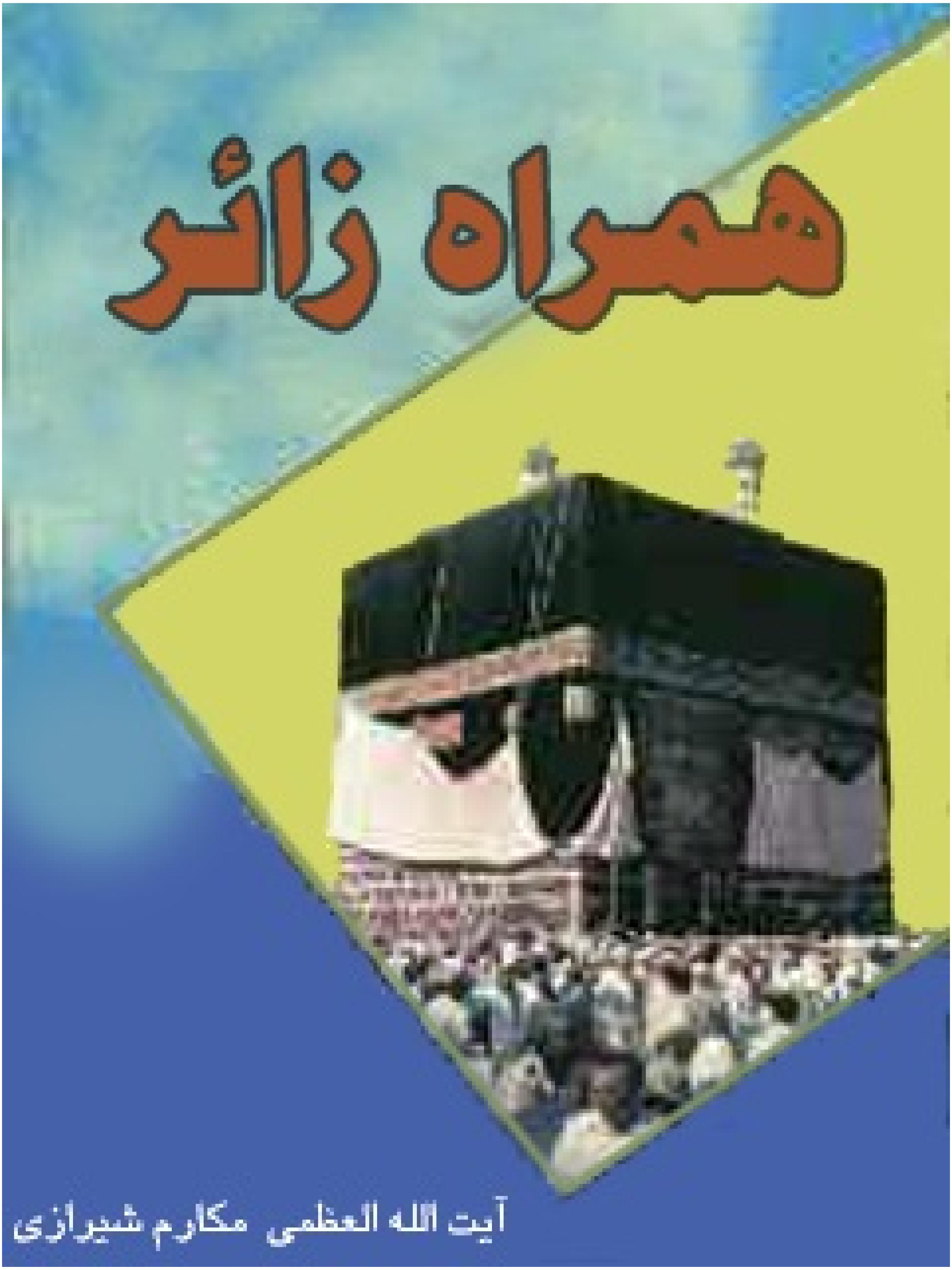

همراه زائر
آیت الله العظمی مکارم شیرازی

بسم الله الرحمن الرحیم

همراه زائر

نویسنده:

ناصرمکارم شیرازی

ناشر چاپی:

مدرسه الامام علی بن ابی طالب (علیه السلام)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

همراه زائر

مشخصات کتاب

نام کتاب: همراه زائر

نویسنده: آیت الله العظمی ناصر مکارم شیرازی دام ظله

ملاحظات: تهیه و تنظیم حجهٔ الإسلام والمسلمین ابوالقاسم علیان نژادی

موضوع: ادعیه و مناجات‌ها

زبان: فارسی

تعداد جلد: ۱

مکان چاپ: قم

نوبت چاپ: اول

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ص: ۳

ص: ۴

ص: ۵

مقدّمه

بسیاری از شما خوانندگان محترم، مخصوصاً ساحل‌نشینان، از نزدیک، و دیگران از طریق فیلم‌های تلویزیونی، و یا در نشریّات و کتاب‌ها، کشتی‌های بادبانی را دیده‌اید.

ناخدای چنین کشتی‌هایی هر زمان که مایل باشد، نمی‌تواند سفر را آغاز، و اگر شروع کرده آن را ادامه دهد؛ بلکه باید در انتظار بادهای مناسبی باشد،

ص: ۶

که در جهت موافق مسیر کشتی بوزد. سفر با این نوع کشتی‌ها برای کسانی توأم با موفقیّت و پیروزی است که اوّلًا: بتوانند لحظات حسّاس را خوب تشخیص دهند، و ثانیاً: بهترین استفاده را از آن لحظات ببرند.

در برخی از روایات فرصت‌های طلایی که در طول عمر نصیب انسان می‌شود، به بادهای موافق برای کشتی‌های بادبانی تشبیه شده، که باید در کمین آن بود، و از آن استفاده کرد. از جمله در حدیث زیبایی از پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می‌خوانیم:

«انَّ لِرَبِّکُمْ فِی ایَّامِ دَهْرِکُمْ نَفَحاتٍ الَا فَتَعَرَّضُوا لَهَا

؛ در دوران زندگی شما نسیم‌های

ص: ۷

موافقی می‌وزد، خود را در معرض آن قرار دهید».(۱)

و در حدیث مشابهی به جای «

فَتَعَرَّضُوا لَهَا

»، «فَتَرَصَّدُوا لَهَا»(۲)

آمده است، یعنی در کمین آن لحظات باشید، و آنها را از دست ندهید، و به بهترین صورت از آن استفاده کنید.

زائران گرامی خانه خدا! شـما عزیزان مشـمول روایت فوق، و در مسـیر وزش نسیم رحمت الهی قرار گرفته‌اید، از این فرصت طلایی که معلوم نیست تکرار شود (هر چند برای تکرار آن باید دعا کرد) به

۱- بحارالانوار، جلد ۶۸، صفحه ۲۲۱.

۲- همان مدرک، جلد ۷۴، صفحه ۱۶۶.

ص: ۸

بهترین وجه استفاده کنید، مبادا بسان آن دسته از زوّار باشید که پس از بازگشت از این سفر روحانی، افسوس فرصت‌های از دست رفته را می‌خورند، که پشیمانی دگر سودی ندارد.

مجموعه‌ای که در پیش روی شماست، برای استفاده هر چه بهتر و بیشتر از این فرصت استثنایی تهیّه شده، و در سه فصل خدمت شما عزیزان تقدیم می‌گردد:

فصل اوّل: چهل حدیث پیرامون حجّ و عمره.(۱)

۱- امید است مشمول روایات اربعین، که یک نمونه آن ذکر می‌شود، گردیم:

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند:« مَنْ حَفِظَ مِنْ امَّتِی ارْبَعِینَ حَدِیثاً، یَطْلُبُ بِذلِکَ وَجْهَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الدَّارَ الْآخِرَهِ، حَشَرَهُ اللَّهُ یَوْمَ الْقِیَامَهِ مَعَ النَّبِیِّینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصَّالِحِینَ وَ حَسُنَ اولئِکَ رَفِیقاً؛ هر کس چهل حدیث حفظ کند(و به دیگران انتقال دهد) و هدف او جلب رضای خدا، و ذخیره‌ای برای آخرت باشد، خداوند در روز قیامت او را با پیامبران، صدّیقین، شهدا و صالحین محشور می‌کند، و اینان همنشینان خوبی هستند».(بحارالانوار، جلد ۳، صفحه ۱۵۴، حدیث ۷).

ص: ۹

فصل دوّم: چهل مسأله از مسائل مهم و مورد ابتلا در حجّ و عمره، مطابق فتوای مرجع عالیقدر، حضرت آیة اللّه العظمی مکارم شیرازی (مدّ ظلّه العالی).

فصل سوّم: بخشی از زیارت‌ها و دعاهای مورد نیاز در مدینه منوّره و مکّه مکرّمه.

لازم بذکر است که این کتاب شما را از شرکت در جلسات آموزشی احکام، و مطالعه کتاب مناسک بی‌نیاز نمی‌سازد، ولی مجموعه خوب و آموزنده‌ای است.

امید است خداوند بزرگ این قدم کوچک را به لطف و کرمش قبول فرماید، و زوّار محترم، نویسنده و تمام عزیزانی که در خلق این اثر و رسانیدن آن به

ص: ۱۰

میهمانان خانه خدا سهیم بوده‌اند، را از دعای خیر در حرمین شریفین فراموش نفرمایند.

رَبَّنا تَقَبَّل مِنّا إِنَّکَ أَنْتَ السّمیع العَلیم.

حوزه علمیّه قم- ابوالقاسم علیان‌نژادی

۲/ ۳/ ۱۳۸۴

ص: ۱۱

فصل اوّل: چهل حدیث درباره زیارت خانه خدا و وظایف زوّار

اشاره

ص: ۱۲

۱- میهمانان خدا و پذیرایی ویژه

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«الْحَاجُّ وَ الْمُعْتَمِرُ وَفْدُاللَّهِ، انْ سَأَلُوهُ اعْطاهُمْ، وَانْ دَعَوْهُ اجابَهُمْ، وَ انْ شَفَعُوا شَفَّعَهُمْ، وَ انْ سَكَتُوا ابْتَدَئَهُمْ، وَ يُعَوَّضُونَ بِالدِّرْهَمِ الْفَ الْفَ دِرْهَمٍ

(۱)؛

کسانی که حجّ و عمره بجا آورند میهمان خدا هستند، هر چه بخواهند خدا به آنها می‌دهد، و هر دعایی کنند به اجابت می‌رسد، و اگر درباره کسی شفاعت کنند پذیرفته می‌شود، و اگر سکوت کنند (و

۱- تهذیب الاحکام، جلد ۵، باب ثواب الحج، حدیث ۱۷.

ص: ۱۳

ص: ۱۴

خواسته‌های خود را بر زبان نیاورند) خداوند حوائج ناگفته آنها را برآورده می‌کند، و هر مقدار که هزینه کنند خداوند یک میلیون برابر به آنها پاداش می‌دهد».

۲- ثواب بی‌شمار حج و عمره

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند:

«الْعُمْرَةُ إِلَی الْعُمْرَةِ کَفَّارَةٌ لِمَا بَیْنَهُمَا، وَ الْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَیْسَ لَهُ جَزاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ

(۱)؛

شخصی که موفّق به انجام عمره‌های متعدّد شود، گناهان بین عمره‌های او بخشیده می‌شود و پاداش حجّ مقبول، چیزی جز بهشت نیست».

۱- صحیح بخاری، جلد ۳، صفحه ۲.

ص: ۱۵

۳- حج و عمره، معادل جهاد!

از پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله سؤال شد:

آیا جهاد بر زنان واجب است؟ حضرت فرمودند:

«نَعَمْ، جَهادٌ لَاقِتَالَ فِیهِ، الْحَجُّ وَ الْعُمْرَةُ؛(۱)

آری واجب است، (ولی نه جهاد معروف، بلکه) جهادی که در آن مبارزه و درگیری وجود ندارد، (و آن) حجّ و عمره است».

۴- حجِّ واجب، برتر از خانه پر از طلا

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«صَلَاةُ فَرِیضَةٍ افْضَلُ مِنْ عِشْرِینَ حِجَّةً، وَ حِجَّةٌ خَیْرٌ مِنْ بَیْتٍ مَمْلُوءٍ مِنْ ذَهَبٍ یُتَصَدَّقُ بِهِ

۱- مستدرک الوسائل، جلد ۸، صفحه ۱۲، حدیث ۱۸.

ص: ۱۶

حَتَّی لَایَبْقَی مِنْهُ شَیْ‏ءٌ؛(۱)

نماز واجب برتر از بیست حجّ مستحبّی است؛ و حجّ واجب، از خانه‌ای که مملوّ از طلا- باشد، و تمام طلاهای آن (تامثقال آخر) صدقه داده شود، بهتراست».

۵- حج آرزوی همه، حتّی کوچ‌کردگان از دنیا!

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«وَدَّ مَنْ فِی الْقُبُورِ لَوْ انَّ لَهُ حِجَّةً واحِدَةً بِالدُّنْیا وَ مَا فِیها؛(۲)

اسیران خاک دوست دارند که اگر مالک دنیا و آنچه در آن هست بودند، آن را با ثواب یک حج مبادله کنند».

۱- تهذیب الاحکام، جلد ۵، باب ثواب الحج، حدیث ۷.

۲- وسائل الشیعه، جلد ۸، صفحه ۷۷.

ص: ۱۷

۶- کمال حج

امام باقر علیه السلام فرمودند:

«تَمامُ الْحَجِّ لِقاءُ الْإِمامِ؛(۱)

کمال حج (و آخرین حلقه تکمیل کننده آن) زیارت امام هر زمان است».

۷- آثار فراوان حج و عمره

امام سجّاد علیه السلام فرمودند:

«حِجُّوا وَاعْتَمِرُوا، تَصِحُّ اجْسامُکُمْ، وَ تَتَّسِعُ ارْزاقُکُمْ، وَ یُصْلِحُ ایمانُکُمْ، وَتَکْفُوا مَؤُنَةَ النّاسِ، وَمَؤُنَةَ عَیالَاتِکُمْ؛(۲)

حجّ واجب و عمره مفرده بجای آورید (که این

۱- نورالثقلین، جلد ۱، صفحه ۱۸۳.

۲- میزان الحکمه، جلد ۲، صفحه ۲۶۶، حدیث ۳۲۷۱.

ص: ۱۸

دو فریضه الهی)، موجب ۱- سلامتی جسم شما، ۲- توسعه در زندگی شما، ۳- اصلاح و تقویت ایمانتان، ۴- روزی رساندن به دیگر مردم، ۵- همچنین خانواده خود شما می گردد».

۸- بهترین عمره‌ها

قال رسول الله صلی الله علیه و آله:

«... الْحَجَّهُ ثَوابُهَا الْجَنَّهُ، وَ الْعُمْرَهُ کَفَّارَهٌ لِکُلِّ ذَنْبٍ، وَ افْضَلُ الْعُمْرَهِ عُمْرَهُ رَجَبٍ؛(۱)

پاداش حج بهشت است، و عمره کفّاره تمام گناهان محسوب می‌شود، و عمره رجبیّه بهترین عمره‌هاست».

۱- وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب العمرهٔ، باب ۳، حدیث ۷.

ص: ۱۹

۹- وضع‌اسف‌بار تارک‌الحج به‌هنگام مرگ

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند:

«مَنْ ماتَ وَ لَمْ یَحِجَّ فَلَا عَلَیْهِ أنْ یَمُوتَ یَهُودِیّاً اوْ نَصْرانِیّاً؛(۱)

کسی که توانایی بجا آوردن حج را داشته، و عمداً بجا نیاورده (مسلمان نمی‌میرد، بلکه) یا یهودی از دنیا می‌رود، و یا مسیحی».

۱۰- ثواب حجّ نیابتی

امام صادق علیه السلام در مورد کسی که به نیابت از دیگری حج بجا آورده بود، فرمودند:

«لِلَّذی یَحِجُّ عَنِ الرَّجُلِ اجْرُ وَ ثَوابُ عَشْرِ

۱- همان مدرک، جلد ۸، ابواب وجوب الحج، باب ۷، حدیث ۵.

ص: ۲۰

حِجَجٍ، وَ یُغْفَرُ لَهُ وَ لِأَبیهِ وَ لِأُمِّهِ وَ لِإِبْنِهِ وَ لِإِبْنَتِهِ وَ لِأَخیهِ وَ لِأُخْتِهِ وَ لِعَمِّهِ وَ لِعَمَّتِهِ وَ لِخالِهِ وَ لِخالَتِهِ، انَّ اللَّهَ واسِعٌ کَریمٌ؛(۱)

به چنین کسی (نایب) ثواب ده حج داده می‌شود؛ علاوه بر این، خداوند بخاطر این کار خودش و بسیاری از بستگانش را می‌آمرزد، چرا که رحمت خداوند وسیع، و اهل کرم است».

۱۱- مدینه محبوب‌ترین شهرها!

پیامبر رحمت صلی الله علیه و آله فرمودند:

«اللَّهُمَّ انَّهُمْ اخْرَجُونی مِنْ احَبِّ الْبِقاعِ الَیَّ، فَاسْکِنِّی احَبَّ الْبِقاعِ الَیْکَ، فَأَسْکَنَهُ الْمَدِینَهَ؛(۲)

۱- وسائل الشیعه، جلد ۸، صفحه ۱۱۶.

۲- مستدرک الوسائل، جلد ۱۰، صفحه ۲۰۶، حدیث ۱۸.

ص: ۲۱

پروردگارا! کفّار و مشرکانِ مکّه مرا از محبوب‌ترین شهرها (مکّه) بیرون راندند، پس (به لطف و کرمت) مرا در شهری که از همه مکان‌ها در نزد تو محبوب‌تر است سکنی بده، سپس خداوند او را در شهر مدینه اسکان داد».

۱۲- ارزش زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند:

«مَنْ زارَ قَبْری وَجَبَتْ لَهُ شَفاعَتی، وَ مَنْ زارَنی مَیِّتاً فَکَانَّما زارَنی حَیّاً؛(۱)

کسی که قبر مرا زیارت کند، شفاعت من شامل حالش می‌گردد. و هر کس پس از وفاتم به زیارتم

۱- همان مدرک، جلد ۱۰، صفحه ۱۸۵، حدیث ۱.

ص: ۲۲

آید، گویا در زمان حیات مرا زیارت کرده است».

۱۳- ارزش نماز در مسجدین شریفین

مُرازِم از امام صادق علیه السلام در مورد فضیلت و اجر نماز در مسجدالنّبی سؤال کرد:

«قالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: صَلَاةٌ فِی مَسْجِدی تَعْدِلُ الْفَ صَلَاةٍ فِی غَیْرِهِ، وَ صَلَاةٌ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرامِ تَعْدِلُ الْفَ صَلَاةٍ فِی مَسْجِدِی؛(۱)

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند: یک رکعت نماز در مسجدِ من، برابر با هزار رکعت نماز در دیگر مساجد است، و هر رکعت نماز در مسجدالحرام، مساوی با یک هزار رکعت نماز در مسجدِ من است!».

۱- کامل الزیارات، صفحه ۱۶.

ص: ۲۳

۱۴- روضه کجاست؟

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

«مَا بَیْنَ بَیْتی وَ مِنْبَری رَوْضَهٌ مِنْ رِیاضِ الْجَنَّهِ، وَ مِنْبَری عَلی تُرْعَهٍ مِنْ تُرَعِ الْجَنَّهِ، وَ قَوائِمُ مِنْبَری فِی رُتَبٍ فِی الْجَنَّهِ؛(۱)

در فاصله بین قبر و منبرِ من، باغی از باغ‌های بهشت است، و منبر من بر رودی از رودهای بهشت قرار دارد، و پایه‌های منبر من در درجات بالای بهشت است».

۱۵- ارزش دعا در مسجد النّبی

رُوِیَ انَّ زَیْنَ الْعابِدِینَ مَرَّ بِرَجُلٍ وَ هُوَ قاعِدٌ

۱- وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۷، حدیث ۱.

ص: ۲۴

عَلی بابِ رَجُلٍ، فَقالَ لَهُ: ما یَقْعَدُکَ عَلی بابِ هذَا الْمُتْرِفِ الْجَبّارِ؟ فَقالَ: الْبَلاءُ! فَقالَ: قُمْ فَارْشِدُکَ إِلی بابٍ خَیْرٍ مِنْ بابِهِ، وَ إِلی رَبٍّ خَیْرٍ لَکَ مِنْهُ.

فَاخَذَ بِیَدِهِ حَتّی انْتَهی بِهِ الی الْمَسْجِدِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ، ثُمَّ قالَ: اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَهَ وَ صَلِّ رَکْعَتَیْنِ، ثُمَّ ارْفَعْ یَدَیْکَ الَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَاثْنِ عَلَی اللَّهِ وَصَلِّ عَلی رَسُولِهِ، ثُمَّ ادْعُ بِآخِرِ الْحَشْرِ وَ سِتِّ آیاتٍ مِنْ اوَّلِ الْحَدِیدِ وَ بِالْآیَتَیْنِ اللَّتَیْنِ فِی آلِ عِمْرانَ، ثُمَّ سَلِ اللَّهَ سُبْحانَهُ فَانَّکَ لَاتَسْأَلُ شَیْئاً إِلَّا اعْطاکَ؛(۱)

امام سجّاد علیه السلام در مدینه به مرد نیازمندی برخورد کرد، که بر درخانه شخصی نشسته بود. به او

۱- آثار الدّعا فی الدّنیا، صفحه ۵۵.

ص: ۲۵

فرمود: چه چیزی تو را مجبور کرده که بر در خانه این شخص ثروتمند ستمگر بنشینی؟ گفت: گرفتاری! امام فرمود: برخیز، تا تو را به خانه‌ای بهتر از این خانه، و اربابی بهتر از این ارباب هدایت کنم.

سپس دست آن فقیر را گرفت، و با هم حرکت کردند، تا به مسجد النبی رسیدند. آن‌گاه امام فرمود: رو به قبله کن، و دو رکعت نماز بگذار، سپس دستانت را به سمت آسمان بلند کن، و حمد و ثنای خدای گو، و بر پیامبر گرامی اسلام صلوات بفرست، آن‌گاه به وسیله آیات آخر سوره حشر، و شش آیه اوّل سوره حدید، و دو آیه از سوره آل عمران (۱)

۱- مرحوم علّامه مجلسی در کتاب بحارالانوار، جلد ۸۹، صفحه ۲۷۲ می‌فرماید:« شاید منظور از آن دو آیه، آیه شهداللّه(۱۸ آل عمران) و آیه ملک(۲۶ آل عمران) باشد».

ص: ۲۶

خداوند را بخوان. سپس هر حاجت و خواسته‌ای که داری از وی طلب کن، زیرا هر دعایی کنی به هدف اجابت خواهد رسید».

۱۶- چگونگی برخورد با دیگر مسلمانان

امام صادق علیه السلام خطاب به یکی از یارانش به نام زید، فرمودند:

«خالِقُوا النَّاسَ بِأَخْلَاقِهِمْ، صَلُّوا فِی مَساجِدِهِمْ، وَ عُودُوا مَرْضاهُمْ، وَاشْهِدُوا جَنائِزَهُمْ، وَ انِ اسْتَطَعْتُمْ انْ تَکُونُوا الْأَئِمَّهَٔ وَالْمُؤَذِّنِینَ فَافْعَلُوا، فَإِنَّکُمْ اذَا فَعَلْتُمْ ذلِکَ قالُوا: هؤُلَاءِ الْجَعْفَرِیَّهُٔ، رَحِمَ اللَّهُ جَعْفراً مَا کَانَ احْسَنَ مَا یُؤَدِّبُ اصْحابَهُ، وَ اذَا تَرَکْتُمْ ذلِکَ قالُوا: هؤُلَاءِ

ص: ۲۷

الْجَعْفَرِیَّهُ فَعَلَ اللّٰهُ بِجَعْفَرَ، مَا کَانَ اسْوَأَ مَا یُؤَدِّبُ اصْحَابَهُ؛(۱)

با اهل سنّت مطابق اخلاق و خلق و خوی خودشان رفتار کنید، در نماز جماعت آن‌ها شرکت نمایید، و از بیمارانشان عیادت به عمل آورید، و در تشییع جنازه آنها شرکت کنید، و اگر فرصتی جهت امامت جماعت یا گفتن اذان در مساجد آنها برای شما فراهم شد، از انجام آن خودداری نکنید، زیرا اگر شما شیعیان این کارها را انجام دهید، آنها می‌گویند: اینها پیروان امام صادق علیه السلام هستند، خداوند وی را رحمت کند که شیعیان و اصحابش را بسیار خوب تربیت کرده است، و اگر این کارها را ترک کنید، می‌گویند: این‌ها پیروان جعفر بن محمّد هستند؛ خدا

۱- وسائل الشیعه، جلد ۵، صفحه ۴۷۷، حدیث ۱.

ص: ۲۸

هر کار که می‌خواهد با او انجام دهد، که اصحابش را بسیار بد تربیت کرده است!».

۱۷- شرکت در جماعت اهل‌سنّت برای حفظ وحدت

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«مَنْ صَلَّی مَعَهُمْ فِی الصَّفِّ الْاوَّلِ کانَ کَمَنْ صَلَّی خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله فِی الصَّفِّ الْاوَّلِ؛

اجر و ثواب کسی که در صف اوّل نماز جماعت اهل سنّت (به منظور حفظ و تقویت وحدت مسلمانان) شرکت کند، همانند پاداش کسی است که پشت سر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و در صف اوّل چنان جماعتی به نماز ایستاده است».(۱)

۱- وسائل الشیعه، جلد ۵، صفحه ۳۸۱، حدیث ۱.

ص: ۲۹

۱۸- زیارت اهل‌بیت پیامبر صلی الله علیه و آله

زید شحام می گوید:

«قُلْتُ لِابِی عَبْدِاللَّهِ علیه السلام: ما لِمَنْ زارَ احَداً مِنْکُمْ؟ قالَ: کَمَنْ زارَ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله؛(۱)

از امام صادق علیه السلام پرسیدم: ثواب شخصی که شما ائمّه را زیارت کند، چیست؟ امام فرمود: ثواب او بسان کسی است که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله را زیارت کرده باشد».

۱۹- زیارتی معادل حجّ در رکاب پیامبر صلی الله علیه و آله

امام صادق علیه السلام فرمودند:

۱- وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۷۹، حدیث ۱.

ص: ۳۰

«انَّ زِيارَةَ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه و آله وَ زِيارَةَ قُبُورِ الشُّهَداءِ وَ زِيارَةَ قَبْرِ الْحُسَيْنِ عليه السلام تَعْدِلُ حِجَّةً مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه و آله؛(۱)

زیارت قبر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله، و قبور شهدا، و قبر امام حسین علیه السلام، معادل حجّی است که همراه پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به جا آورده شود».

۲۰- زیارت شهدای آل‌محمد، کفّاره گناهان

حمران بن اعین از راویان جلیل القدر می‌گوید:

«در یکی از سال‌ها که موفّق به زیارت قبر امام حسین علیه السلام شدم، امام باقر علیه السلام به دیدنم آمد، و فرمود: «
ابْشِرْ يا حَمْرانْ! فَمَنْ زارَ قَبْرَ شُهَداءِ آلِ مُحَمَّدٍ عليهم السلام يُرِيدُ اللَّهَ بِذلِكَ وَ صِلَةَ نَبِيِّهِ، خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ

۱- وسائل الشيعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۲، حديث ۱۳.

ص: ۳۱

وَلَدَتْهُ امُّهُ؛(۱)

خوشا به حالت ای حمران! کسـی که موفّق به زیارت قبر شـهیدان آل محمـد علیهم السـلام شود، در حالی که قصد او جلب رضایت پروردگار و خشنودی پیامبراسلام صلی الله علیه و آله باشد، از گناهان پاک می گردد، همچون روزی که از مادر متولّد شده است».

۲۱- زیارت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، حضرت علی، و امام حسن و حسین علیهم السلام

امام حسین علیه السلام از پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله پرسید:

پدرجان! پاداش کسی که موفّق به زیارت شما شود، چیست؟ پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

۱- وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۲، حدیث ۲۲.

ص: ۳۲

«مَنْ زارَنی حَیّاً اوْ مَیِّتاً، اوْ زارَ اباکَ، اوْ زارَ اخاکَ، اوْ زارَکَ، کانَ حَقّاً عَلَیَّ انْ ازُورَهُ یَوْمَ الْقِیامَهِ، وَ اخَلِّصَهُ مِنْ ذُنُوبِهِ؛(۱)
کسی که مرا در حال حیات یا پس از مرگم زیارت کند، یا پدرت، یا برادرت حسن، یا تو را زیارت نماید، بر من لازم است که در روز قیامت به دیدارش روم، و او را از گناهانش پاک و خالص سازم».

۲۲- زیارت حمزه علیه السلام

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند:
«مَنْ زارَنی وَ لَمْ یَزُرْ عَمّی حَمْزَهَ فَقَدْ جَفانِی؛(۲)
هر کس مرا زیارت کند، امّابه‌زیارت‌قبر عمویم حمزه

۱- وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۲، حدیث ۱۴.

۲- مستدرک الوسائل، جلد ۱۰، صفحه ۱۹۸، حدیث ۲.

ص: ۳۳

(در احد) نرود، نسبت به من جفا کرده است».

۲۳- ثواب نماز در مسجد قبا

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند:

«مَنْ أَتی مَسْجِدَ قُبا فَصَلَّی فِیهِ رَکْعَتَیْنِ رَجَعَ بِعُمْرَهٍٔ؛(۱)

هر کس به زیارت مسجد قبا رود، و دو رکعت نماز در آن مسجد بجا آورد و بازگردد، گویا از عمره بازگشته است».

۲۴- حجّ مردود!

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند:

۱- وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۱۲، حدیث ۵.

ص: ۳۴

«مَنْ حَجَّ بِمالٍ حَرامٍ، فَقالَ: «لَبَّيْکَ اللَّهُمَّ لَبَّيکَ» قالَ اللَّهُ لَهُ: «لَا لَبَّيْکَ وَ لَاسَعْدَيْکَ، حَجُّکَ مَرْدُودٌ عَلَيْکَ»؛(۱)

کسی که هزینه حجّش از مال حرام تأمین شده باشد، و با این حال در میقات تلبیه بگوید، خداوند در پاسخ وی می‌فرماید: «تلبیه تو دروغین است، و حجّ تو مقبول درگاه من نیست».

۲۵- اهمّیّت حفظ زبان در حج

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«اذا احْرَمْتَ فَعَلَيْکَ بِتَقْوَی اللَّهِ، وَ ذِکْرِ اللَّهِ کَثِيراً، وَ قِلَّةِ الْکَلَامِ إِلَّا بِخَيْرٍ، فَإِنَّ مِنْ تَمامِ الْحَجِّ وَ

۱- میزان الحکمه، جلد ۲، صفحه ۲۷۵.

ص: ۳۵

الْعُمْرَةِ انْ یَحْفِظَ الْمَرْءُ لِسَانَهُ إِلَّا مِنْ خَیْرٍ؛(۱)

هنگامی که ردای احرام بر دوش افکنـدی، تقوای الهی را (بیش از پیش) مراعات کن، و فراوان یاد خدا کن، و سـخن کم‌گوی مگر سخنان خیر، چرا که حفظ و کنترل زبان جز در امور خیر، از عوامل تکمیل کننده حجّ و عمره است».

۲۶- زیارت خانه خدا و سه پاداش بزرگ

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«مَنْ أتَی الْکَعْبَةَ فَعَرَفَ مِنْ حَقِّنا وَ حُرْمَتِنا مِثْلُ الَّذی عَرَفَ مِنْ حَقِّها وَ حُرْمَتِها، لَمْ یَخْرُجْ مِنْ مَکَّةَ إِلَّا وَ قَدْ غَفَرَ لَهُ ذُنُوبَهُ، وَ کَفاهُ اللَّهُ ما یُهِمُّهُ

۱- نورالثقلین، جلد ۱، صفحه ۱۸۳.

ص: ۳۶

مِنْ امْرِ دُنْیاهُ وَ آخِرَتِهِ؛(۱)

کسی که توفیق زیارت کعبه را پیدا کند، و همان گونه که حق و حرمت کعبه را می‌شناسد (و آن را مراعات می‌کند) حق و حرمت ما را نیز بشناسد (و مراقبت نماید) از مکّه خارج نمی‌گردد، مگر این که خداوند تمام گناهانش را می‌آمرزد، و آنچه را در دنیا و آخرت در نظرش اهمّیت دارد، برایش فراهم می‌سازد».

۲۷- نگاه به کعبه

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«النَّظَرُ إِلَی الْکَعْبَةِ عِبادَةٌ، وَ النَّظَرُ الَی

۱- بحارالانوار، جلد ۹۶، صفحه ۶۲، حدیث ۳۵.

ص: ۳۷

الْوالِدَیْنِ عِبادَةٌ، وَ النَّظَرُ الَی الْإِمام عِبادَةٌ، وَ قالَ:

مَنْ نَظَرَ إِلَی الْکَعْبَةِ کُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ، وَ مُحِیَتْ عَنْهُ عَشْرُ سَیِّئاتٍ؛(۱)

تماشای کعبه، و نگاه به پدر و مادر، و نظر به امام و فرمانروای عادل عبادت است، و نیز فرمودند:

برای هر نگاهِ به کعبه یک حسنه نوشته، و ده گناه پاک می‌شود».

۲۸- ختم قرآن در مکّه

امام باقر علیه السلام فرمودند:

«مَنْ خَتَمَ الْقُرآنَ بِمَکَّةَ مِنْ جُمْعَةٍ الَی جُمْعَةٍ، اوْ اقَلَّ مِنْ ذلِکَ اوْ اکْثَرَ، وَ خَتَمَ فِی یَوْمِ جُمْعَةٍ، کُتِبَ لَهُ

۱- وسائل الشیعه، جلد ۹، صفحه ۳۶۴.

ص: ۳۸

مِنَ الْأَجْرِ وَ الْحَسَناتِ مِنْ اوَّلِ جُمْعَهٍ كانَتْ فِی الدُّنْیا الَی آخِرِ جُمْعَهٍ تَكُونُ فِیها، وَ انْ قَرَأَهُ فِی سایِرِ الْأَیّام فَكَذلِكَ؛(۱)

کسی که موفّق به ختم قرآن در مکّه شود، و این کار در ظرف یک هفته یا کمتر یا بیشتر انجام شود، و پایان آن روز جمعه باشد، از اوّلین جمعه تولّدش تا آخرین جمعه زندگانیش، برای او اجر و حسنه نوشته می‌شود. فضیلت مذکور نسبت به ختم قرآن در دیگر روزهای اقامت در مکّه نیز صادق است».

۲۹- سجده در بهترین مکان

امام باقر علیه السلام فرمودند:

۱- وسائل الشیعه، جلد ۹، صفحه ۳۸۲.

ص: ۳۹

«السَّاجِدُ بِمَكَّةَ كَالْمُتَشَحِّطِ بِدَمِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛(۱)

کسی که در مکّه برای رضای خداوند به سجده افتد، بسان مجاهدی است که در راه خداوند به خون خویش غلطیده است».

۳۰- رحمت الهی اطراف کعبه موج می‌زند

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«انَّ اللَّهَ تَبارَكَ وَ تَعالى جَعَلَ حَوْلَ الْكَعْبَةِ عِشْرِينَ وَ مِأَةَ رَحْمَةً، سِتُّونَ لِلطَّائِفِينَ، وَ ارْبَعُونَ لِلْمُصَلِّينَ، وَ عِشْرُونَ لِلنَّاظِرِينَ؛(۲)

خداوند متعال در مسجدالحرام یکصد و بیست

۱- وسائل الشیعه، جلد ۹، صفحه ۳۸۳.

۲- وسائل الشیعه، جلد ۹، صفحه ۳۹۸.

ص: ۴۰

نوع رحمت قرار داده است؛ شصت نوع آن از آنِ طواف کنندگان، و چهل قسم آن برای نمازگزاران، و بیست نوع آن مخصوص کسانی است که به تماشای خانه خدا می‌نشینند».

۳۱- آثار پربرکت طواف

امام صادق علیه السلام از ابان بن تغلب پرسید:

آیا می‌دانی ثواب کسی که هفت دور برگرد خانه خدا طواف کند، چقدر است؟

عرض کرد: نه، به خدا قسم نمی‌دانم. امام فرمود:

«یُكْتَبُ لَهُ سِتَّةُ آلافِ حَسَنَةٍ، وَ یُمْحی عَنْهُ سِتَّةُ آلافِ سَیِّئَةٍ، وَ یُرْفَعُ لَهُ سِتَّةُ آلافِ دَرَجَةٍ؛(۱)

۱- وسائل الشیعه، جلد ۹، صفحه ۳۹۲.

ص: ۴۱

برای طواف کننده شش هزار حسنه نوشته می‌شود، و شش هزار گناه از وی پاک می گردد، و شش هزار درجه بر درجاتش افزوده می‌شود».

۳۲- طواف و نماز در مکّه کدام افضل است؟

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«الطَّوافُ لِغَيْرِ اهْلِ مَكَّةَ افْضَلُ مِنَ الصَّلَاةِ، وَ الصَّلاةُ لِأَهْلِ مَكَّةَ وَ الْقاطِنِينَ بِهَا افْضَلُ مِنَ الطَّوافِ؛(۱)

طواف مستحبّی برای زوّار و مسافران بیت اللَّه الحرام افضل از نماز مستحبّی در مسجد الحرام است، و نماز مستحبّی در آن مسجد برای اهالی

۱- همان مدرک، جلد ۹، صفحه ۳۹۸.

ص: ۴۲

مکّه و کسانی که در آنجا اقامت گزیده‌اند، افضل از طواف مستحبّی است».

۳۳- طواف به تعداد روزهای سال

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«یُسْتَحَبُّ انْ یُطافَ بِالْبَیْتِ عَدَدُ ایّامِ السَّنَةِ، کُلَّ اسْبُوعٍ لِسَبْعَةِ ایّام، فَذلِکَ اثْنانَ وَ خَمْسُونَ اسْبُوعاً؛(۱)

مستحب است به تعداد روزهای سال بر گردخانه خدا طواف کند؛ هر هفته یک طواف کامل (تا هر دور برای یک روز هفته محسوب گردد) و مجموع آن در طول سال ۵۲ طواف کامل می‌شود».

۱- وسائل الشیعه، جلد ۸، صفحه ۳۹۷، حدیث ۳.

ص: ۴۳

۳۴- موقعیّت ممتاز حجرالاسود

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند:

«طُوفُوا بِالْبَیْتِ، وَ اسْتَلِمُوا الرُّکْنَ، فَإِنَّهُ یَمِینُ اللَّهِ فِی ارْضِهِ، یُصافِحُ بِها خَلْقَهُ؛(۱)

برگرد کعبه طواف کنید، و رکن (حجرالاسود) را استلام (لمس) نمایید، زیرا حجرالاسود به منزله دست خداوند در زمین است، که به وسیله آن با بندگانش مصافحه می کند».

۳۵- آب زمزم

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«ماءُ زَمْزَمْ شِفاءٌ مِنْ کُلِّ داءٍ؛(۲)

۱- سفینهٔ البحار، جلد ۲، صفحه ۴۶.

۲- همان مدرک، صفحه ۶۸.

ص: ۴۴

آب زمزم شفای هر بیماری است».

۳۶- فضیلت کم نظیر سعی

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به یکی از انصار فرمود:

«اذا سَعَیْتَ بَیْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَهَ کانَ لَکَ عِنْدَاللَّهِ اجْرُ مَنْ حَجَّ ماشِیاً مِنْ بِلادِهِ، وَ مِثْلُ مَنْ اعْتَقَ سَبْعینَ رَقَبهً مُؤْمِنَهً؛(۱)

هنگامی که سعی بین صفا و مروه را (با ایمان و اخلاص) بجای آوری، خداوند اجر و مزد کسی را به تو می‌دهد که از شهر خود پیاده به زیارت خانه او آمده است، و (علاوه بر این) ثواب چنین کاری

۱- بحارالانوار، جلد ۹۶، صفحه ۲۳۵، حدیث ۱۰.

ص: ۴۵

همچون پاداش آزاد کردن هفتاد برده مؤمن است».

۳۷- فضیلت وقوف در عرفات

امام صادق علیه السلام فرمود:

«الْحاجُّ اذا دَخَلَ مَكَّةَ وَكَّلَ اللَّهُ بِهِ مَلَكَيْنِ يَحْفِظَانِ عَلَيْهِ طَوافَهُ وَ صَلاتَهُ وَ سَعْيَهُ، فَاذَا وَقَفَ بِعَرَفَةَ ضَرَبا عَلَى مِنْكَبِهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قَالا: امَّا مَا مَضى فَقَد كُفيتَهُ فَانْظُرْ كَيفَ تَكُونَ فِيما تَسْتَقْبِلْ؛(۱)

هنگامی که حاجی وارد مکّه می‌شود خدا دو فرشته محافظ بر وی می‌گمارد، که از طواف و نماز طواف و سعی وی محافظت کنند. زمانی که به عرفات رفته، و در آنجا وقوف می‌کند، آن دو فرشته به وی می‌گویند: نسبت به گذشته‌ات نگران نباش، بخشیده شد؛ امّا مواظب اعمال و کردار آینده‌ات باش».

۱- سفینة البحار، جلد ۲، صفحه ۶۹.

ص: ۴۶

۳۸- حجِّ بی ولایت

حضرت علی علیه السلام فرمودند:

«قالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: لَوْ انَّ عَبْداً عَبَدَاللَّهَ مِثْلَ ما قامَ نُوحٌ فِی قَوْمِهِ، وَ کانَ لَهُ مِثْلُ احُدٍ ذَهَباً فَأَنْفَقَهُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ، وَ مُدَّ فِی عُمْرِهِ حَتّی یَحِجَّ الْفَ عامٍ عَلَی قَدَمَیْهِ، ثُمَّ قُتِلَ بَیْنَ الصَّفا وَ الْمَرْوَهِٔ مَظْلوماً، ثُمَّ لَمْ یُوالِکَ یا عَلِیُّ، لَمْ یَشُمَّ رائِحَهَٔ الْجَنَّهِٔ وَ لَمْ یَدْخُلْها؛(۱)

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند: اگر انسانی به مقدار عمر حضرت نوح علیه السلام خدا را پرستش کند، و هموزن کوهِ احد در راه خدا طلا انفاق نماید، و عمرش آن قدر طولانی شود که بتواند هزار سال

۱- الدر المنثور، جلد ۳، صفحه ۲۰۹(به نقل از قبس من مناقب امیرالمؤمنین علیه السلام، صفحه ۳۳).

ص: ۴۷

پیاده به حج مشرّف گردد، و در نهایت در بین کوه صفا و مروه مظلومانه کشته شود، امّا ولایت تو را ای علی نداشته باشد، بوی بهشت به مشامش نخواهد رسید(۱)، و (طبعاً) وارد بهشت نخواهد شد!».

۳۹- آنها که در راه حج از دنیا می‌روند

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«مَنْ ماتَ فِی طَرِیقِ مَکَّهَ ذاهِباً اوْ جائِیاً امِنَ مِنَ الْفَزَعِ الْأَکْبَرِ؛(۲)

کسی که در سفر حج بمیرد، چه در حال رفت، و

۱- طبق بعضی از روایات که در کتاب میزان الحکمه، باب ۵۵۳، حدیث ۲۵۸۵ آمده، بوی بهشت از هزار سال راه شنیده می‌شود، ولی منکرین ولایت ائمّه علیهم السلام آن قدر از بهشت دورند که بوی بهشت را نیز استشمام نمی‌کنند!

۲- اصول کافی، جلد ۴، صفحه ۲۶۳.

ص: ۴۸

یا به هنگام بازگشت باشد، از ناملایمات روز قیامت در امان است».

۴۰- کمک به نیازمندان، یا حجّ مستحبّی؟

امام باقر علیه السلام فرمودند:

«لَانْ اعُولَ اهْلَ بَیْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِینَ، وَ اشْبَعَ جُوْعَتَهُمْ، وَ اکْسُوَا عُراهُمْ، وَ اکُفَّ وُجُوهَهُمْ عَنِ النَّاسِ، احَبُّ الَیَّ مِنْ انْ احُجَّ حِجَّةً وَ حِجَّةً وَ حِجَّةً حَتَّی انْتَهی الَی عَشْرَةٍ وَ مِثْلِهَا وَ مِثْلِهَا وَ مِثْلِهَا حَتَّی انْتَهی الَی سَبْعِینَ؛(۱)

اگر توفیق تأمین مخارج زندگی یک خانواده نیازمند مسلمانی را پیدا نمایم، تا بتوانم شکم آن‌ها

۱- میزان الحکمه، جلد ۲، صفحه ۲۷۱، حدیث ۳۲۹۳.

ص: ۴۹

را سیر، و بـدن عریانشـان را پوشانـده، و آبروی آنهـا را در نزد مردم حفظ کنم، این کار برای من از هفتاد حـجّ مسـتحبّی محبوب‌تر است».

از خداوند بزرگ می‌خواهیم توفیق درک لحظات، و اسـتفاده بهینه از سرمایه پر ارزش عمر، و شناخت وظیفه، و عمل بر طبق آن چه در مسیر جلب رضای اوست، به ما عنایت فرماید.

ص: ۵۰

ص: ۵۱

فصل دوّم: چهل مسأله مهم و محلّ ابتلا

اشاره

مطابق فتوای مرجع عالیقدر
حضرت آیة اللّه العظمی
مکارم شیرازی (مدّ ظلّه)

ص: ۵۲

۴۱- تخییر بین قصر و اتمام

زوّار خانه خدا مخیّرند نماز خود را در مسجدالحرام و مسجدالنّبی، بلکه در همه شهر مکّه و مدینه، تمام یا قصر بخوانند، و نماز تمام افضل است، و فرقی میان مکّه و مدینه قدیم و جدید نیست.

۴۲- نماز جماعت‌های کاروانی

حاجیان شیعه و پیروان مکتب اهلبیت علیهم السلام نباید در ایّام حج و مانند آن، نماز جماعت جداگانه به طور گروهی در کاروانها یا مسجدالحرام یا مسجدالنّبی، تشکیل دهند، و چنین نماز جماعتی خالی از اشکال نیست، مگر این که نماز چند نفری باشد.

ص: ۵۳

ص: ۵۴

۴۳- نماز با اهل سنّت

نماز خوانـدن با اهل سنّت و شـرکت در جماعات آنها در ایّام حـج و ماننـد آن، برای حفظ وحدت مسـلمین از مسـتحبّات مؤکّد، و موجب تقویت صـفوف در برابر دشـمنان است، و در روایات معصومین علیهم السلام تأکیدات فراونی درباره آن شده است، و چنین نمازی کفایت از نماز واجب می‌کند، و اعاده آن لازم نیست.

۴۴- محلّ سجده در حرمین شریفین

اسـتفاده از بادبزن، یا حصـیرهای بدون نخ، یا حصـیرهای معمولی که نخ نازکی دارد، برای سجده کردن در همه حال جایز است، و لزومی ندارد از مهر استفاده شود، که مخالفان به خاطر تبلیغات نادرست روی آن حسّاسیّت دارند. بلکه استفاده از مهر در

ص: ۵۵

بعضی از مواقع- که باعث بدبینی و اعتراض می‌شود- اشکال دارد.

۴۵- تقیّه در مسائل نماز

حُجّاج محترم می‌توانند در مسأله وقت نماز و مانند آن از آنها پیروی نمایند، و با آنها نماز بخوانند، و برای سجده اگر بتوانند، روی سنگهای کف مسجد سجده نماینـد (زیرا سجده بر تمام آن سنگها جایز است) و اگر نتواننـد، روی فرش سجده می‌کننـد، و لازم نیست دست بسته نماز بخوانند، یا بعد از حمد آمین بگویند.

۴۶- پیروی‌از اهل‌سنّت‌در مورد رؤیت هلال

زوّار عزیز خانه خدا در مورد هلال ماه ذی الحجّه می‌توانند از آنها پیروی کنند، و کسانی که به هنگام

ص: ۵۶

افطار روزه در مسجدالحرام یا سایر مساجد آنان حضور دارند، هرگاه به آنها اصرار بر افطار کنند، مانعی ندارد همزمان با آنها افطار نمایند، و روزه آنها صحیح است.

۴۷- سه روز روزه حاجت در مدینه منوّره

مسافر می‌تواند برای گرفتن حاجت، سه روز در مدینه روزه مستحبّی بگیرد؛ (هر چند قصد ده روز نکند) و احتیاط لازم آن است که روزهای چهارشنبه و پنج شنبه و جمعه را انتخاب کند.

۴۸- حجّ خدمه و دیگر اعضای ثابت کاروان‌ها

روحانیّون کاروانها، خدمه، کارکنان بعثه‌ها، کارمندان بانکها، پزشکان، پرستاران، و تمام کسانی که به هر عنوان به حج دعوت می‌شوند، می‌توانند قصد حجّ

ص: ۵۷

واجب کنند؛ هر چند مستطیع نباشند، و همین دعوت سبب استطاعت آنها می‌شود، و حجّ دیگری بر آنها واجب نیست.

۴۹- نایب طبق فتوای مرجعش عمل کند

نایب و اجیر باید اعمال حج را مطابق اجتهاد یا تقلید خودش بجا آورد، نه اجتهاد یا تقلید شخصی که برای او نیابت می‌کند.

۵۰- نیابت معذورین

احتیاط واجب آن است افراد معذور که ناچارند بعضی از اعمال حج را ترک کنند نایب و اجیر نشوند؛ ولی عذرهایی که برای افراد در سفر حج پیدا می‌شود، مانند تیمّم، جبیره، و نرسیدن به بعضی از وقوفهای اختیاری، و امثال آن، مانع از عمل نایب

ص: ۵۸

نخواهد شد؛ بلکه مطابق دستور عمل می کند، و حجّ نیابتی او صحیح است. همچنین اگر بر اثر ضیق وقت مجبور به عدول از حجّ تمتّع به حجّ افراد شود، و کسانی که بر اثر بیسوادی یا کم سوادی قادر به اصلاح حمد و سوره خود نیستند، نیابت قبول نکنند؛ هر چند حجّشان برای خودشان در صورت ناچاری صحیح است.

۵۱- خدمه می‌توانند نیّت عمره مفرده‌کنند

کارکنان کاروانها و بعثه حج، و تمام کسانی که حجّ واجب خود را قبلًا بجا آورده، و انجام مراسم حج برای آنها مشکل است، می توانند از اوّل نیّت عمره مفرده کنند، و آن را کامل کرده و از احرام بیرون آیند، و بعد از آن برای رفتن به عرفات و مشعر و

ص: ۵۹

منی، یا نرفتن و ماندن در مکّه و رسیدگی به کارها آزادند. البتّه اگر به عرفات و مشعر و منی می‌روند نیّت وقوف نکنند، ولی برای حفظ ظاهر می‌توانند لباس احرامی (بدون نیّت) بپوشند، و اگر عمره مفرده خود را در ذی‌الحجّه بجا آورده، در بازگشت از عرفات تجدید عمره لازم نیست.

۵۲- انجام عمره برای نایبان حج

احتیاط واجب آن است افرادی که حجّ نیابتی انجام می‌دهند و سال اوّل آنهاست بعد از اتمام حج، عمره مفرده‌ای (با طواف نساء) برای خود بجا آورند.

۵۳- احرام از خارج مسجد شجره

احرام بستن از تمام آنچه امروز جزء مسجد

ص: ۶۰

شجره است جایز می‌باشد، حتّی از کنار مسجد شجره نیز می‌توان احرام بست. همچنین تمام آنچه امروز جزء مسجدالحرام ومسجدالنّبی شده، حکم آن را دارد.

۵۴- استفاده از ماشین‌های سرپوشیده

استفاده از ماشینهای سرپوشیده در حال احرام در شبها، یا بین الطّلوعین، یا روزهای کاملًا ابری، که سایبان تأثیری برای حفظ از آفتاب و باران ندارد، جایز است، همچنان که سوار ماشین سر پوشیده شدن در حال احرام در داخل شهر مکّه مانعی ندارد (خواه در روز باشد، یا در شب)، ولی بهتر است در آن قسمت که از حرم بیرون است (یعنی آن طرف که از مسجد تنعیم فراتر می‌رود) احتیاط کند، ولی با توجّه به این که قسمتهای بعد از تنعیم هم جزء شهر مکّه است، احتیاط مذکور واجب نیست.

ص: ۶۱

۵۵- نگاه در آئینه

هر گاه چشم مُحرم بدون اختیار به آینه بیفتد، اشکالی ندارد، و بهتر است که در ایّام احرام حج یا عمره، در اطاق‌هایی که افراد مُحرم سکونت دارنـد، و همچنین در مسـیر رفت و آمد آنها، مانند داخل آسانسورها، روی آینه‌ها چیزی بیندازند، که نگاه غیر اختیاری نیز به آن نیفتد.

۵۶- وظیفه محرم در برابر حشرات

احتیاط واجب آن است که مُحرم حشـرات (ماننـد پشه، زنبور، مگس، ملـخ و امثال آن را) نکشـد؛ چه روی بدن یا لباس او باشد، یا جـای دیگر، و نیز هیـچ جنبنـده‌ای را به قتل نرسانـد، مگر این که مایه آزار او شود، یا حیوان موذی و خطرناکی باشـد؛ (ماننـد مار و عقرب)، و اگر عمداً آنها را بکشد کفّاره دارد، و کفّاره

ص: ۶۲

آن مقداری غذا است؛ (مثلًا یک نان به فقیر بدهد)، بنابراین باید موقع راه رفتن مواظب ملخها و مورچه‌ها و مانند آن باشد.

۵۷- محدوده طواف

لازم نیست طواف در فاصله بین مقام ابراهیم و خانه کعبه باشد؛ بلکه در تمام مسجدالحرام طواف جایز است؛ (به خصوص هنگام ازدحام جمعیّت) ولی در صورت امکان بهتر است از فاصله مزبور تجاوز نکند.

۵۸- محاذات شانه چپ

لازم نیست شانه چپ در تمام حالات محاذی کعبه باشد؛ بلکه همین اندازه که مطابق معمول همه مردم، خانه کعبه را دور بزنند کافی است.

ص: ۶۳

۵۹- طواف به هنگام ازدحام

هرگاه جمعیّت طواف کننده به قدری زیاد باشد که انسان را با فشار و بدون اختیار به پیش ببرد، ضرری برای طواف ندارد، و همین اندازه که از آغاز نیّت می‌کند که برای طواف به میان جمعیّت برود کافی است. هر چند می‌داند فشار جمعیّت او را به جلو می‌برد.

۶۰- طواف در طبقه دوم و پشت بام

طواف در طبقه دوم و پشت بام مسجدالحرام اشکال دارد؛ ولی کسانی که مجبور هستند از آنجا طواف کنند طوافشان صحیح است، و نایب گرفتن لازم نیست.

۶۱- ترک طواف مستحبّی به هنگام ازدحام

بهتر است هنگام ازدحام جمعیّت، طواف

ص: ۶۴

متسحبّی را ترک کرد، و محلّ طواف را برای کسانی که طواف واجب می‌کنند آزاد گذاشت.

۶۲- محلّ نماز طواف

محلّ نماز طواف واجب، پشت مقام ابراهیم است؛ ولی اگر ازدحام جمعیّت زیاد باشـد، می‌توان عقب‌تر نماز خواند. به خصوص، در مواقعی که جمعیّت طواف کننـده به قدری زیاد است که به پشت مقام ابراهیم می‌رسد، در این صورت نباید مزاحم طواف کنندگان شـد، و اصـرار بر خوانـدن نمـاز در پشت مقـام داشت، و کارهایی که بعضـی از عوام انجام می‌دهنـد، و دستها را زنجیر می‌کننـد، و مزاحم طواف کنندگان می‌شوند، صحیح نیست؛ امّا نماز طواف مستحب را در هر جای مسجد می‌توان خواند.

ص: ۶۵

۶۳- عدم جواز جماعت در نماز طواف

خوانـدن نمـاز طواف به جمـاعت اشـكال دارد؛ حتّى به عنوان احتياط، و افراد بايـد حمـد و سوره را به قـدر امكان اصـلاح كننـد، و خودشان بخوانند.

۶۴- سعی در طبقه بالا

سعى صفا و مروه در طبقه بالا جايز نيست؛ مگر اين كه ازدحام به قدرى زياد باشد كه سعى در طبقه پايين مشقّت شديد داشته باشد.

۶۵- رسیدن به قسمت لخت کوه لازم نیست

هنگام سعى صفا و مروه كافى است مقدارى از سربالايى صفا ومروه را طى كند، ولازم نيست به قسمت لخت كوه برسد، و پاى خود را به آن بچسباند. زيرا سربالايى مفروش در صفا و مروه جزء كوه است.

ص: ۶۶

۶۶- استراحت در حال طواف و سعی

نشستن در حال طواف واجب، برای رفع خستگی مانعی ندارد؛ ولی احتیاط آن است که موالات عرفی به هم نخورد، یعنی فاصله زیاد نشود؛ امّا نشستن در حال سعی، برای رفع خستگی و مانند آن به هر مقدار مانعی ندارد؛ خواه در صفا باشد، یا در مروه، یا در میان آن دو.

۶۷- میقات حجّ تمتع

میقات برای احرام حجّ تمتّع مکّه است، و از هر جای مکّه باشد کافی است، و فرقی میان مکّه قدیم و جدید نیست؛ حتّی از محلّاتی از مکّه که امروز به طرف منی گسترش یافته می‌توان احرام بست؛ امّا احتیاط واجب آن است که از نقاطی از شهر مکّه که

ص: ۶۷

از مسـجد تنعیم دورتر است، یعنی از محـدوده حرم بیرون می‌باشـد، احرام نبندد؛ و بهتر از همه جا مسـجدالحرام است. مسـجد تنعیم نزدیک‌ترین حدّ حرم است.

۶۸- اصابت سنگ‌ها به ستون لازم نیست

لازم نیست سـنگها به سـتون و دیواره جمره اصابت کنـد، بلکه کافی است در حوضـچه اطراف بیفتـد؛ زیرا جمره همان محلّ اجتماع سنگهاست.

۶۹- رمی از طبقه بالا

رمی جمرات از طبقه بالا مانعی ندارد، و کسانی که در روز نمی‌توانند رمی کنند، می‌توانند شب قبل یا بعد از آن رمی نمایند.

ص: ۶۸

۷۰- قربانی در قربانگاه‌های فعلی

قربانی کردن در هر یک از قربانگاههای موجود جایز است، هر چند خارج از محدوده منی است؛ مشروط بر این که گوشتها تلف نشود.

۷۱- زمان قربانی

بهتر است قربانی را روز عید ذبح کنند؛ ولی تأخیر آن تا روز سیزدهم نیز جایز است.

۷۲- شرایط ذابح

لازم نیست ذابح شیعه باشد؛ بلکه هر مسلمانی که ذبیحه او پاک و حلال است می‌تواند ذبح کند.

۷۳- ذبح با چاقوی غیر آهنی

سر بریدن و ذبح حیوانات، برای قربانی یا غیر

ص: ۶۹

آن، با چاقوهای استیل و فلزّات دیگر، اشکالی ندارد.

۷۴- نیابت در ذبح

قربانی را می‌توان شخصاً ذبح نمود، یا به شخص دیگری که به او اطمینان دارد نیابت داد.

خواه مـدیر کاروان باشد، یا نفرات بعثه حج، یا بعضـی از دوسـتان (معیار اطمینان داشـتن به کار نایب است)، و لازم نیست وکیل نام صاحب قربانی را بداند، همین اندازه که نیّت او را کند کافی است، هر چند بردن نام او به هنگام ذبح بهتر است، و اگر کسـی بدون گرفتن وکالت از طرف دیگری قربانی کند صحیح نیست.

۷۵- برنامه‌ریزی برای استفاده از گوشت‌ها

مسلمانان باید کاری کنند که گوشتهای قربانی از

ص: ۷۰

بین نرود، و مجبور به سوزاندن و دفن کردن آن نباشند؛ زیرا این کار اسراف و حرام است، و ادّله قربانی شامل آن نمی‌شود، و چنانچه مستحقّینی در منی یافت نشوند، لازم است آن را به سایر بلاد اسلامی ببرند، و به فقرا و مؤمنان بدهند، و یا پول آن را کنار بگذارند، و هنگام بازگشت در محلّ خود قربانی کنند، و یا با دوستان خود هماهنگ کنند که در همان روز بعد از رمی جمره قربانی کنند؛ و هر یک از اینها کافی است.

۷۶- قربانی در وطن در صورت اسراف

تا آنجا که ممکن است باید قربانی را در قربانگاههای موجود انجام داد، و از تلف شدن گوشت آن جلوگیری کرد؛ امّا اگر بعد از تلاش و کوشش، یقین پیدا کند که راهی برای استفاده از

ص: ۷۱

گوشت قربانی نیست، و حتماً ضایع می‌شود، بایـد از قربانی در آنجا صـرفنظر کنـد، و پول آن را کنار بگذارد، و هنگام بازگشت در محلّ خود قربانی نماید.

البتّه در ماه ذی الحجّه همان سال، و اگر ممکن نشد در ماه ذی‌الحجّه سال آینده قربانی می کند، و می‌تواند به وسـیله تلفن با دوستان خود هماهنگ کند که در همان روز بعد از رمی جمره قربانی کنند؛ ولی این کار واجب نیست.

۷۷– ذبح با دستگاه

استـفاده از وسایل ماشـینی برای ذبح حیوانات مانعی ندارد، ولی شـرایط ذبح شرعی مانند رو به قبله بودن و بسم اللَّه گفتن و غیر آن باید رعایت شود.(۱)

۱– به توضیح المسائل، مسأله ۲۲۲۳ رجوع شود.

ص: ۷۲

۷۸- قصد ده روز در مکّه

کسانی که پیش از رفتن به عرفات قصد ده روز در مکّه کرده‌اند، و نیّت نداشته‌اند قبل از ده روز از مکّه خارج شوند، هنگامی که به عرفات و مشعر ومنی می‌روند، نمازشان در آنجا تمام است، و این مسافت گرچه در گذشته به اندازه چهار فرسخ بوده، ولی امروز به سبب توسعه مکّه کمتر شده و مسافت قصر نیست.

۷۹- اقامت ده روز و خروج کوتاه مدّت

حجّاج محترمی که در مکّه مکرّمه ده روز قصد اقامت می‌کنند، نباید در این ایّام از مکّه خارج شوند؛ ولی می‌توانند برای یکی دو ساعت به عرفات بروند و باز گردند.

ص: ۷۳

۸۰- عمره رجبیّه

کسی که می‌خواهد عمره ماه رجب را بجا آورد و بیم آن دارد که آن ماه قبل از رسیدن به میقات بگذرد جایز است قبل از میقات محرم شود تا فضیلت عمره ماه رجب را درک کند، هر چند بقیّه اعمال در ماه شعبان انجام شود و اگر می‌خواهد عمره دیگری در ماه شعبان انجام دهد به قصد رجاء بجا آورد.

توصیه‌های لازم به زوّار خانه خدا

زوّار خانه خدا باید از تمام کارهایی که موجب وهن مذهب است اجتناب ورزند؛ مانند:

الف) بازگشت از مسجدالحرام و مسجدالنّبی و صفوف جماعت، هنگام اذان یا نزدیک اذان یا بازگشتن با اجناس خریداری شده به سمت کاروانها در چنان ساعاتی؛ بلکه این کارها را کنار بگذارند، و

ص: ۷۴

به جماعت بپیوندند.

ب) اجتماع پشت دیوار بقیع برای زیارت قبور معصومین علیهم السلام، هنگام نماز جماعت.

ج) پوشیدن لباسهای نامناسب که مایه وهن در انظار عموم است.

د) برخورد خشونت‌آمیز در سخن یا رفتار با سایر زوّارخانه خدا، یا ساکنان مکّه و مدینه.

خلاصه، پیروان مکتب اهلبیت علیهم السلام باید چنان رفتار کنند که همه احساس نمایند آنها به برکت پیروی از اهلبیت علیهم السلام از تربیت بالایی برخوردارند(۱)، و هیچ‌گونه بهانه‌ای به دست مخالفان ندهند، که این کار اجر و ثواب آنها را انشاء اللَّه مضاعف می‌سازد.

۱- همان‌گونه که در حدیث شماره ۱۷ نیز این مطلب مورد تأکید قرار گرفته بود.

ص: ۷۵

فصل سوّم: بخشی از زیارات و دعاهای مورد نیاز در مدینه و مکّه

اشاره

ص: ۷۶

زیارت معصومان علیهم السلام راهی به سوی خدا

اشاره

زیـارت پیامبر اسـلام صـلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السـلام که عبارت از برقرار کردن ارتباط روحی و به وجود آوردن پیوند قلبی با آن بزرگواران است، (چه از طریق حضور نزد مرقد آنان باشد، یا ارتباط از راه دور، و فرستادن سلام و درود و تحیّت و اظهار ارادت و اخلاص به آسـتانشان همراه با بیان فضایل، کرامات، عبادات، اطاعات، و خدمات آنان) آثار فوق العاده سازنده‌ای در تربیت نفوس زیـارت کننـدگان، و ارتقـای روح آنان، و پرورش والاترین ارزش‌های معنوی و اخلاقی دارد، و چنانچه زیارت کننـده بداند چه می‌کند، و چه می‌گوید، و چه می‌خواهد؟ به خوبی

ص: ۷۷

ص: ۷۸

می‌تواند راه قرب الی اللَّه را با سرعت بپیماید و از کنار قبر آنان، با روحی با صفا، و پاک از گناه، و آماده برای اطاعت پروردگار، و انجام وظایف انسانی بازگردد. شرح این مطلب را در کتاب مفاتیح نوین، که عمده مطالب این فصل از آن نقل شده، مطالعه فرمایید.

با توجّه به مقدّمه فوق به بخشی از زیارت‌هایی که در مدینه منوّره خوانده می‌شود، توجّه فرمایید.

۱- زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله

امام صادق علیه السلام فرمودند: زائر نزد قبر پیامبر صلی الله علیه و آله برود، و بر آن حضرت سلام کند، و (در صورت امکان) کنار ستونی که در سمت راست قبر و نزد سر مبارک حضرتش قرار دارد رو به قبله بایستد، و بگوید:

ص: ۷۹

«اشْهَدُ انْ لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَاشْهَدُ انَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَاشْهَدُ انَّکَ رَسُولُ اللَّهِ، وَانَّکَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ، وَاشْهَدُ انَّکَ قَدْ بَلَّغْتَ رِسالاتِ رَبِّکَ، وَ نَصَحْتَ لِأُمَّتِکَ، وَ جاهَدْتَ فی سَبیلِ اللَّهِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ حَتّی اتیکَ الْیَقینُ، بِالْحِکْمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ، وَادَّیْتَ الَّذی عَلَیْکَ مِنَ الْحَقِّ، وَانَّکَ قَدْ رَؤُفْتَ بِالْمُؤْمِنینَ، وَغَلُظْتَ عَلَی الْکافِرینَ، فَبَلَّغَ اللَّهُ بِکَ افْضَلَ شَرَفِ مَحَلِّ الْمُکَرَّمینَ، الْحَمْدُ للَّهِ الَّذِی اسْتَنْقَذَنا بِکَ مِنَ الشِّرْکِ وَالضَّلالَهِ، اللهُمَّ فَاجْعَلْ صَلَواتِکَ وَصَلَواتِ مَلائِکَتِکَ الْمُقَرَّبینَ، وَ عِبادِکَ الصَّالِحینَ، وَ انْبِیآئِکَ الْمُرْسَلینَ، وَاهْلِ السَّمواتِ وَالْأَرَضینَ، وَمَنْ سَبَّحَ لَکَ یا رَبَّ الْعالَمینَ مِنَ الْأَوَّلینَ وَ

ص: ۸۰

الْأ خِرینَ، عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَرَسُولِکَ، وَ نَبِیِّکَ وَ امینِکَ وَ نَجِیِّکَ، وَحَبیبِکَ وَ صَفِیِّکَ، وَ خآصَّتِکَ وَ صِفْوَتِکَ، وَخِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ، اللهُمَّ اعْطِهِ الدَّرَجَهَ وَ الْوَسیلَهَ مِنَ الْجَنَّهِ، وَابْعَثْهُ مَقاماً مَحْمُوداً یَغْبِطُهُ بِهِ الْأَوَّلُونَ وَالْآ خِرُونَ، اللهُمَّ انَّکَ قُلْتَ وَلَوْ انَّهُمْ اذْ ظَلَمُوا انْفُسَهُمْ جآءُوکَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ، وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحیماً، وَانّی اتَیْتُ نَبِیَّکَ مُسْتَغْفِرًا تآئِباً مِنْ ذُنُوبی وَانّی اتَوَجَّهُ بِکَ الَی اللَّهِ رَبّی وَ رَبِّکَ، لِیَغْفِرَ لی ذُنُوبی

». سپس فرمود: اگر تو را حاجتی باشد رو به قبله بایست، و دو دستت را بالا ببر و حاجتت را طلب کن، که امید است برآورده شود، إن شاءاللَّه.(۱)

۱- کامل الزیارات، صفحه ۱۵، باب ۳، حدیث ۱.

ص: ۸۱

۲- زیارت حضرت فاطمه علیها السلام

امام صادق علیه السلام از اجداد طاهرینش روایت کرده که: هر کس قبر(۱) حضرت زهرا علیها السلام را زیارت کند، و به شکل زیر به آن حضرت سلام دهد، و استغفار کند خداوند او را می‌بخشد و وارد بهشت می‌کند.

«السَّلامُ عَلَیْکِ یا سِیِّدَةَ نِسآءِ الْعالَمینَ، السَّلامُ عَلَیْکِ یا والِدَةَ الْحُجَجِ عَلَی النَّاسِ أجمَعین، السَّلامُ

۱- هر چند محلّ قبر آن حضرت به طور دقیق بر ما روشن نیست، ولی طبق برخی از روایات، و نظریّه عدّه‌ای از علمای شیعه، آن حضرت در خانه‌اش دفن شده است. بنابراین هر کس نزدیک قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و روضه مقدّسه بایستد و بانوی اسلام را زیارت کند، إن‌شاءاللَّه فضیلت زیارت آن حضرت را کسب کرده است. البتّه در بقیع نیز به قصد رجا می‌توان آن حضرت را زیارت کرد.

ص: ۸۲

عَلَیکِ أَیَّتُهَا الْمَظْلومَهُ الْمَمْنُوعَهُ حَقُّها

». سپس بگو:

«اللّهُمَّ صَلِّ عَلی أَمَتِکَ وَ ابنَهِ نَبیِّکَ، وَ زَوْجَهِ وَصِیِّ نَبیِّکَ، صَلاهً تُزْلِفُها فَوقَ زُلفی عِبادِکَ الْمُکَرَّمینَ مِن أهلِ السَّمواتِ وَ أَهْلِ الْأَرَضینَ

(۱).»

۳- زیارتی دیگر به نقل از امام باقر علیه السلام

«السَّلامُ عَلَیْکِ یا مُمْتَحَنَهُ امْتَحَنَکِ اللّهُ الَّذی خَلَقَکِ قَبْلَ انْ یَخْلُقَکِ، فَوَجَدَکِ لِما امْتَحَنَکِ صابِرَهً، وَزَعَمْنا انَّا لَکِ اولِیآءُ و مُصَدِّقُونَ، وَصابِرُونَ لِکُلِّ ما اتانا بِهِ ابُوکِ صَلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَاتی بِهِ وصِیُّهُ، فَانّا نَسْئَلُکِ انْ کُنَّا صَدَّقْناکِ، إلّاالْحَقْتِنا بِتَصْدیقِنا لَهُما، لِنُبَشِّرَ انْفُسَنا بانَّا قَدْ طَهُرْنا بِوِلایَتِکِ

(۲).»

۱- بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۸ و اقبال، صفحه ۶۲۳.

۲- همان مدرک، صفحه ۱۹۴، حدیث ۱۱، به نقل از تهذیب، جلد ۶، صفحه ۹، حدیث ۱۲.

ص: ۸۳

۴- زیارت ائمّه بقیع علیهم السلام

هنگـامی که به زیـارت قبور ائمّه مظلوم بقیع مشـرّف شـدی، روبروی آن قبور و پشت به قبله بایست، و به شـکل زیر آن حضـرات را زیارت کن:

«السَّلامُ عَلَيْكُمْ أَئِمَّةَ الْهُدی، السَّلامُ عَلَيْكُمْ أهْلَ التَّقْوی، السَّلامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الْحُجَجُ عَلی أهْلِ الدُّنْيا، السَّلامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الْقُوّامُ فی الْبَرِيَّةِ بِالْقِسْطِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ أهْلَ الصَّفْوَةِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ آلَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكُم أهلَ النَّجْوی، أَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ بَلَّغْتُمْ وَ نَصَحْتُمْ وَ صَبَرْتُمْ فی ذاتِ اللَّهِ، وَ كُذِّبْتُمْ وَ اسیءَ إلَيْكُمْ فَغَفَرْتُمْ، وَ أَشْهَدُ أَنَّكُمُ الْأئِمَّةُ الرّاشِدُونَ الْمُهْتَدُونَ، وَ أنَ

ص: ۸۴

طاعَتَکُمْ مَفْرُوضَهٌ، وَ أَنَّ قَوْلَکُمُ الصِّدْقُ، وَ انَّکُمْ دَعَوْتُمْ فَلَمْ تُجابُوا، وَ أَمَرْتُمْ فَلَمْ تُطاعُوا، وَ أَنَّکُمْ دَعآئِمُ الدّینِ و أرْکانُ الأَرْضِ، لَمْ تَزالُوا بِعَیْنِ اللَّهِ یَنْسَخُکُمْ مِنْ أَصْلابِ کُلِّ مَطَهَّرٍ، وَ یَنْقُلُکُمْ مِنْ أرْحامِ الْمُطَهَّراتِ، لَمْ تُدَنِّسْکُمُ الْجاهِلِیَّةُ الْجَهْلاءُ، وَ لَمْ تَشْرَکْ فیکُمْ فِتَنُ الأَهْواءِ، طِبْتُمْ وَ طابَ مَنْبَتُکُمْ، مَنَّ بِکُمْ عَلَیْنا دَیّانُ الدّینِ، فَجَعَلَکُمْ فِی بُیُوتٍ اذِنَ اللَّهُ انْ تُرْفَعَ وَ یُذْکَرَ فِیهَا اسْمُهُ، وَ جَعَلَ صَلاتَنا عَلَیْکُمْ رَحْمَهً لَنا، وَ کَفَّارَهً لِذُنُوبِنا، اذِ اخْتارَکُمُ اللَّهُ لَنا، وَ طَیَّبَ خَلْقَنا بِما مَنَّ عَلَیْنا مِنْ وِلایَتِکُمْ، وَ کُنَّا عِنْدَهُ مُسَمِّینَ بِعِلْمِکُمْ، مُعْتَرِفِینَ بِتَصْدِیقِنا ایَّاکُمْ، وَ هذا مَقامُ مَنْ اسْرَفَ وَ اخْطَأَ وَ اسْتَکانَ وَ اقَرَّ بِما جَنی وَرَجی بِمَقامِهِ الْخَلاصَ، وَ انْ یَسْتَنْقِذَهُ بِکُمْ

ص: ۸۵

مُسْتَنْقِذُ الْهَلْکَی مِنَ الرَّدی فَکُونُوا لِی شُفَعآءَ، فَقَدْ وَفَدْتُ الَیْکُمْ اذْ رَغِبَ عَنْکُمْ اهْلُ الدُّنْیا، وَ اتَّخَذُوا آیاتِ اللَّهِ هُزُواً، وَ اسْتَکْبَرُوا عَنْها. یا مَنْ هُوَ قآئِمٌ لا یَسْهُو، وَ دآئِمٌ لا یَلْهُو، وَ مُحِیطٌ بِکُلِّ شَیْ‌ءٍ، لَکَ الْمَنُّ بِما وَفَّقْتَنِی، وَ عَرَّفْتَنِی بِما اقَمْتَنِی عَلَیْهِ، اذْ صَدَّ عَنْهُ عِبادُکَ، وَ جَهِلُوا مَعْرِفَتَهُ، وَ اسْتَخَفُّوا بِحَقِّهِ، وَ مالُوا الی سِواهُ، فَکانَتِ الْمِنَّةُ مِنْکَ عَلَیَّ مَعَ اقْوام خَصَصْتَهُمْ بِما خَصَصْتَنِی بِهِ، فَلَکَ الْحَمْدُ إذ کُنْتُ عِنْدَکَ فی مَقامی هذا، مَذْکُوراً مَکْتُوباً، فَلا تَحْرِمْنی ما رَجَوْتُ، وَ لا تُخَیِّبْنی فیما دَعَوْتُ، بِحُرْمَةِ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطّاهِرینَ، وَ صَلَّی اللَّهُ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

(۱).»

۱- کامل الزیارات، باب ۱۵، حدیث ۲.

ص: ۸۶

سپس برای خود و ملتمسین دعا و حاجتمدان، دعا کن.

پس از آن قبور فاطمه بنت اسد، و ابراهیم فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سایر بزرگان بقیع را زیارت کن، و بر آنها درود و رحمت فرست، و بر ایشان فاتحه بخوان، و برای زائر سزاوار است مساجد هفتگانه و مسجد قبا و قبور شهدای احد را زیارت کند.

۵- زیارت جامعه

حضرت رضا علیه السلام در پاسخ کسی که از زیارت قبر امام موسی کاظم علیه السلام سؤال کرده بود، فرمودند: کافی است که در همه جا (یعنی در زیارت هر یک از ائمّه، و خطاب به شخص آن امام، یا به همه ائمّه به طور دسته‌جمعی) بگویید:

ص: ۸۷

«السَّلامُ عَلی اوْلِیآءِ اللَّهِ وَاصْفِیآئِه، السَّلامُ عَلی امَنآءِ اللَّهِ وَاحِبَّآئِهِ، السَّلامُ عَلی انْصارِ اللَّهِ وَخُلَفآئِهِ، السَّلامُ عَلی مَحآلِّ مَعْرِفَةِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مَساکِنِ ذِکْرِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلی مَظاهِرِ امْرِ اللَّهِ وَنَهْیِهِ، السَّلامُ عَلَی الدُّعاةِ الَی اللَّهِ، السَّلامُ عَلَی الْمُسْتَقِرّینَ فی مَرْضاتِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَی الْمخْلِصینَ فی طاعَةِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَی الْأَدِلّاءِ عَلَی اللَّهِ السَّلامُ عَلَی الَّذینَ مَنْ والاهُمْ فَقَدْ والَی اللَّهَ، وَمَنْ عاداهُمْ فَقَدْ عادَی اللَّهَ، وَمَنْ عَرَفَهُمْ فَقَدْ عَرَفَ اللَّهَ، وَمَنْ جَهِلَهُمْ فَقَدْ جَهِلَ اللَّهَ، وَمَنِ اعْتَصَمَ بِهِمْ فَقَدِ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، وَمَنْ تَخَلّی مِنْهُمْ فَقَدْ تَخَلّی مِنَ اللَّهِ، وَاشْهِدُ اللَّهَ انّی سِلْمٌ لِمَنْ سالَمْتُمْ، وَحَرْبٌ لِمَنْ حارَبْتُمْ، مُؤْمِنٌ بِسِرِّکُمْ وَعَلانِیَتِکُمْ، مُفَوِّضٌ فی ذلِکَ کُلِّهِ الَیْکُمْ،

ص: ۸۸

لَعَنَ اللَّهُ عَدُوَّ آلِ مُحَمَّدٍ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَابْرَءُ الَی اللَّهِ مِنْهُمْ، وَصَلَّی اللَّهُ علی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ (۱).»

۶- زیارت حمزه علیه السلام

به هنگام زیارت قبر حضرت حمزه، عموی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در احد بگوید:

«السَّلامُ عَلَیْکَ یا عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خَیْرَ الشُّهَداءِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا اسَدَ اللَّهِ وَ اسَدَ رَسُولِهِ، اشْهَدُ انَّکَ قَدْ جاهَدْتَ فِی اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَ جُدْتَ بِنَفْسِکَ، وَ نَصَحْتَ رَسُولَ اللَّهِ، وَ کُنْتَ فِیما عِنْدَ اللَّهِ سُبْحانَهُ راغِباً، بِابِی أَنْتَ وَ امِّی، مُتَقَرِّباً الی

۱- کامل الزیارات، باب ۱۰۴، حدیث ۱.

ص: ۸۹

رَسُولِ‌اللَّهِ صلی الله علیه و آله بِـذلِکَ، راغِباً الَیْکَ فِی الشَّفاعَهِْ، ابْتَغِی بزِیارَتِکَ خَلاصَ نَفْسِـی، مُتَعَوِّذاً بِکَ مِنْ نارٍ اسْـتَحَقَّها مِثْلِی بِما جَنَیْتُ عَلی نَفْسِـی، هارِباً مِنْ ذُنُوبِی الَّتِی احْتَطَبْتُها عَلی ظَهْرِی، فَزِعاً الَیْکَ رَجاءَ رَحْمَهِْ رَبِّی، اتَیْتُکَ مِنْ شُـقَّهٍْ بَعِیدَهٍْ، طالِباً فَکاکَ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ، وَ قَـدْ اوْقَرَتْ ظَهْرِی ذُنُوبِی، وَ اتَیْتُ ما اسْـخَطَ رَبِّی، وَ لَمْ اجِدْ احَداً افْزَعُ الَیْهِ خَیْراً لِی مِنْکُمْ اهْلَ بَیْتِ الرَّحْمَهِْ، فَکُنْ لِی شَـفِیعاً یَوْمَ فَقْرِی وَ حـاجَتِی، فَقَـدْ سِـرْتُ الَیْکَ مَحْزُوناً، وَ اتَیْتُکَ مَکْرُوباً، وَ سَـکَبْتُ عَبْرَتِی عِنْـدَکَ باکِیاً، وَ صِـرْتُ الَیْکَ مُفْرَداً، وَ انْتَ مِمَّن امَرَنِیَ اللَّهُ بِصِلَتِهِ، وَحَثَّنِی عَلی بِرِّهِ، وَ دَلَّنِی عَلی فَضْلِهِ، وَ هَدانِی لِحُبِّهِ، وَ رَغَّبَنِی فِی الْوِفادَهِْ الَیْهِ، وَ الْهَمَنِی طَلَبَ الْحَوآئجِ

ص: ۹۰

عِنْدَهُ، انْتُمْ اهْلُ بَیْتٍ لا یَشْقی مَنْ تَوَلَّاکُمْ، وَ لایَخِیبُ مَنْ أتَاکُمْ، وَ لایَخْسَرُ مَنْ یَهْواکُمْ، وَ لا یَسْعَدُ مَنْ عاداکُمْ (۱).»

۷- دعای خداحافظی با پیامبر صلی الله علیه و آله

هنگام وداع با پیامبر صلی الله علیه و آله بگوید:

«اللَّهُمَّ لْا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَةِ قَبْرِ نَبِیِّکَ صلی الله علیه و آله، فَانْ تَوَفَّیْتَنِی قَبْلَ ذلِکَ فَانِّی اشْهَدُ فِی مَماتِی عَلی ما اشْهَدُ عَلَیْهِ فِی حَیاتِی، انْ لا الهَ الَّا انْتَ، وَ انَّ مُحَمَّداً عَبْدُکَ وَ رَسُولُکَ

». یکی از یاران امام صادق علیه السلام از آن حضرت در ارتباط با وداع قبر رسول اللَّه صلی الله علیه و آله سؤال کرد، فرمود: بگو:

۱- بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۲۰، حدیث ۱۸.

ص: ۹۱

«صَلَّی اللَّهُ عَلَیْکَ السَّلامُ عَلَیْکَ لا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ تَسْلِیمِی عَلَیْکَ

(۱).»

۸- وداع با ائمه بقیع علیهم السلام

و پس از وداع با قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله قبور ائمّه بقیع علیهم السلام را نیز زیارت کند، و با آنان وداع نماید و بگوید:

«السَّلامُ عَلَیْکُمْ اَئِمَّةَ الْهُدی وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ، اسْتَوْدِعُکُمُ اللَّهَ وَ اَقْرَءُ عَلَیْکُمُ السَّلامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَ بِالرَّسُولِ وَ بِما جِئْتُم بِهِ وَدَلَلْتُمْ عَلَیْهِ، اللَّهُمَّ فَاکْتُبْنا مَعَ الشَّاهِدینَ

». و سپس می گوید:

«وَ لا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِیارَتِهِمْ بِرَحْمَتِکَ

۱- کامل الزیارات، باب ۷، صفحه ۲۶، حدیث ۱ و ۲.

ص: ۹۲

یاارْحَمَ‌الرَّاحِمینَ، السَّلامُ‌عَلَیْکُمْ وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ ».

۹- تلبیه‌های مستحبّی

مستحب است پس از تلبیه واجب (
لَبَّیْکَ اللَّهُمَّ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ لاشَریکَ لَکَ لَبَّیْکَ، انَّ الْحَمْدَ وَ النِّعْمَهَ لَکَ وَ الْمُلْکَ، لاشَریکَ لَکَ
)، لبّیک‌های زیر را نیز بگوید:
«لَبَّیْکَ ذَا الْمَعارِجِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ داعِیاً الی دارِ السَّلامِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ غَفَّارَ الذُّنُوب لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ اهْلَ التَّلْبِیَهِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ ذَاالْجَلالِ وَ الْاکْرام لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ تُبْدِئُ وَ الْمَعادُ الَیْکَ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ تَسْتَغْنی وَ یُفْتَقَرُ الَیْکَ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ مَرْغُوباً وَ مَرْهُوباً الَیْکَ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ الهَ الْحَقِّ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ ذَا النَّعْماءِ وَ

ص: ۹۳

الْفَضْلِ الْحَسَنِ الْجَمیلِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ کَشَّافَ الْکُرَبِ العِظامِ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ عَبْدُکَ وَ ابْنُ عَبْدَیکَ لَبَّیْکَ، لَبَّیْکَ یا کَریمُ لَبَّیْکَ ». شخصی که عمره به جا می‌آورد تلبیه گفتن را تا زمانی که خانه‌های مکّه را ببیند، ادامه می‌دهد و سپس قطع می‌کند، و تلبیه حج تا ظهر روز عرفه ادامه خواهد داشت، و پس از آن قطع خواهد شد.

۱۰- دعاهای اشواط طواف

خواندن دعاهای زیر در هر یک از شوطهای طواف به ترتیبی که می‌آید، شایسته است:

شوط اوّل

«لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ إِلهاً واحِداً وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ وَ لا نَعْبُدُ إِلَّا إِیَّاهُ، مُخْلِصینَ لَهُ

ص: ۹۴

الـدینَ، وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْـرِكوُنَ، لا إلهَ إلَّا اللَّهُ رَبُّنا وَ رَبُّ آبائِنَا االأَوَّلینَ، لا إلهَ إلَّا اللَّهُ وَحـِدَهُ وَحـْدَهُ وَحـِدَهُ، أَنْجزَ وَعـْدَهُ، وَ نَصَـرَ عَبْدَهُ، وَ أَعَزَّجُنْـدَهُ، و هَزَمَ الأَحْزابَ وَحـِدَهُ، فَلَهْ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، يُحْيى وَ يُميتُ وَ يُميتُ وَ يُحْيى وَ هُوَ حَيٌّ لا يَموُتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَ هُوَ عَلى كُلِّ شَـىْءٍ قَديرٌ، أَللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، رَبَّنا آتِنا فِى الدُّنْيا حَسَـنَةً، وَ فِى الآخِرَةِ حَسَـنَةً، وَ قِنا عَذابَ النَّارِ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلى سَيِّدِنا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الأَطْهارِ

». شوط دوّم

«أَللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، أَللَّهُمَّ اهْدِنى مِنْ عِنْدِكَ، وَ أَفِضْ عَلَىَّ مِن فَضْلِكَ، وَ

ص: ۹۵

انْشُرْ عَلَیَّ مِنْ رَحْمَتِکَ، وَ أَنْزِلْ عَلَیَّ مِنْ بَرَکاتِکَ، سُبْحانَکَ لا إِلهَ إِلَّا أَنْتَ، إِغْفِرْ لی ذُنُوبی کُلَّها جَمیعاً، فَاَنَّهُ لا یَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، أَللَّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ مِنْ کُلِّ خَیْرٍ أَحاطَ بِهِ عِلْمُکَ، وَ أَعوُذُ بِکَ مِنْ کُلِّ شَرٍّ أَحاطَ بِهِ عِلْمُکَ، أَللَّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ عافِیَتَکَ فی أُمُوری کُلِّها، وَ أَعوُذُ بِکَ مِنْ خِزْیِ الدُّنْیا وَ عَذابِ الْآخِرَهِ، وَ أَعوُذُ بِوَجْهِکَ الْکَریمِ، وَ عِزَّتِکَ الَّتی لا تُرامُ، وَ قُدْرَتِکَ الَّتی لا یَمْتَنِعُ مِنْها شَیْءٌ، مِنْ شَرِّ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ، وَ لا حَوْلَ وَ لا قُوَّهَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلیِّ الْعَظیمِ

». شوط سوّم

«أَللَّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْمَکْنُونِ الَمخزوُنِ

ص: ۹۶

الطَّاهِرِ الطُّهْرِ الْمُبارَکِ، وَ أَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ الْعَظیمِ، وَ سُلْطانِکَ الْقَدیمِ، یا واهِبَ الْعَطایا، وَ یا مُطْلِقَ الأُسارى وَ یا فَکَّاکَ الرِّقابِ مِنَ النَّارِ، أَسْئَلُکَ أَنْ تُصَلِّیَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تُعْتِقَ رَقَبَتى مِنَ النَّارِ، وَ أَنْ تُخْرِجَنى مِنَ الدُّنْیا سالِماً، وَ تُدْخِلَنى الْجَنَّةَ آمِناً، وَ أَنْ تَجْعَلَ دُعائى أَوَّلَهُ فَلاحاً، وَ أَوْسَطَهُ نَجاحاً، وَ آخِرَهُ صَلاحاً، إِنَّکَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُیُوبِ

». شوط چهارم

«أَللَّهُمَّ إِنَّ مَغْفِرَتَکَ أَرْجى مِنْ عَمَلى وَ إِنَّ رَحْمَتَکَ أَوْسَعُ مِنْ ذَنْبى أَللَّهُمَّ إِنْ کانَ ذَنْبى عِنْدَکَ عَظیماً فَعَفْوُکَ أَعْظَمُ مِنْ ذَنْبى أَللَّهُمَّ إِنْ لَمْ

ص: ۹۷

أَكُنْ أَهْلًا أنْ أَبْلُغَ رَحْمَتَكَ، فَرَحْمَتُكَ أهْلٌ أنْ تَبْلُغَنى وَ تَسَعَنى لِأَنَّها وَسِعَتْ كُلَّ شَىْءٍ، بِرَحْمَتِكَ يا أَرْحَمَ الرَّاحِمينَ. سُبْحانَ مَنْ لا يَعْتَدى عَلى أَهْلِ مَمْلِكَتِهِ، سُبْحانَ مَنْ لا يَأْخُذُ أَهْلَ الأَرْضِ بِأَلْوانِ الْعَذابِ، سُبْحانَ الرَّؤُوفِ الرَّحيمِ. أَللَّهُمَّ اجْعَلْ لى فى قَلْبى نوُراً وَ بَصَراً وَ فَهْماً وَ عِلْماً، إِنَّكَ عَلى كُلِّ شَىْءٍ قَديرٍ

». شوط پنجم

«لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظيمُ الْحَليمُ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَريمِ، أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمينَ.

أَللَّهُمَّ إِنّى أَسْئَلُكَ موُجِباتِ رَحْمَتِكَ، وَ عَزائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَ الْغَنيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ، وَ السَّلامَةَ مِنْ

ص: ۹۸

کُلِّ إِثْم. أَللَّهُمَّ لاتَدَعْ لی ذَنْباً إِلَّا غَفَرْتَهُ، وَ لا هَمّاً إِلَّا فَرَّجْتَهُ، وَ لا سُقْماً إِلَّا شَفَيْتَهُ، وَ لا عَيْباً إِلَّا سَتَرْتَهُ، و لا رِزْقاً إِلَّا بَسَطْتَهُ، وَ لا خَوْفاً إِلَّا آمَنْتَهُ، وَ لا سُوءً إِلَّا صَرَفْتَهُ، وَ لا حاجَةً هِیَ لَکَ رِضاً، وَلِیَ فیها صَلاحٌ إِلَّا قَضَيْتَها، يا أَرْحَمَ الرَّاحِمينَ، آمينَ رَبَّ الْعالَمينَ

». شوط ششم

«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذی لاـ إِلهَ إِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَيّومُ، الرَّحْمنُ الرَّحيم، ذُو الْجَلالِ وَ الإِکْرم، وَ أَسْأَلُهُ أَنْ يَتوُبَ عَلَیَّ تَوْبَةَ عَبْدٍ ذَليلٍ خاضِعٍ فَقيرٍ بائِسٍ مِسْکينٍ مُسْتَکينٍ مُسْتَجيرٍ، لا يَمْلِکُ لِنَفْسِهِ نَفْعاً وَ لا ضَرّاً وَ لا مَوْتاً وَ لا حَيوةً وَ لا نُشوراً، أَللَّهُمَ

ص: ۹۹

إِنّی أَعوُذُ بِکَ مِنْ نَفْسٍ لا تَشْبَعُ، وَ مِنْ قَلْبٍ لا یَخْشَعُ، وَ مِنْ عِلْمٍ لا یَنْفَعُ، وَ مِنْ صَلوةٍ لا تُرْفَعُ، وَ مِنْ دُعاءٍ لا یُسْمَعُ، أَللَّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ الْیُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ، وَ الْفَرَجَ بَعْدَ الْکَرْبِ، وَ الرَّخاءَ بَعْدَ الشِّدَّةِ، أَللَّهُمَّ ما بِنا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْکَ، لا إِلهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُکَ وَ أَتوُبُ إِلَیْکَ

». شوط هفتم

«أَللَّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ بِوَجْهِکَ الْکَریم، وَ اسْمِکَ الْعَظیم، وَ مُلْکِکَ الْقَدیم، أَنْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ أَنْ تَغْفِرَلی ذَنْبِیَ الْعَظیم، إِنَّهُ لا یَغْفِرُ الْعَظیمَ إِلَّا الْعَظیمُ، أَللَّهُمَّ إِنّی أَسْئَلُکَ موُجِباتِ رَحْمَتِکَ، وَ عَزائِمَ مَغْفِرَتِکَ، وَ النَّجاةَ مِنَ النّارِ وَ

ص: ۱۰۰

مِنْ کُلِّ، بَلِیَّهٍ، وَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّهِ، وَ الرِّضْوانِ فی دارِ السَّلام، وَ جِوارِ نَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِ وَ آلِهِ السَّلامُ، أَللَّهُمَّ ما بِنا مِنْ نِعْمَهٍ فَمِنْکَ، لا إِلهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُکَ وَ أَتوبُ إِلَیْکَ. أَللَّهُمَّ إِنّی أَسْأَلُکَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْکَ، صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلِ النّوُرَ فی بَصَری وَ الْبَصیرَهَ فی دینی وَ الْیَقینَ فی قَلْبی وَ الإِخْلاصَ فی عَمَلی وَ السَّلامَهَ فی نَفْسی وَ السَّعَهَ فی رِزْقی وَ الشُّکْرَ لَکَ أَبَداً ما أَبْقَیْتَنی بِرَحْمَتِکَ یا أَرْحَمَ الرَّاحِمینَ

۱۱- دعاهای اشواط سعی

خواندن دعاهای زیر در هر یک از دورهای سعی، به ترتیبی که می‌آید شایسته است:

ص: ۱۰۱

دور اوّل (از صفا به مروه)

«اللَّهُ اکْبَرُ کَبیراً، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ کَثِیراً، وَ سُبْحانَ اللّهِ الْعَظِیم وَ بِحَمْدِهِ الْکَرِیم بُکْرَةً وَ أَصِیلًا، وَ مِنَ اللَّیْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَیْلًا طَوِیلًا، لا الهَ الَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، انْجَزَ وَعْدَهُ، وَ نَصَرَ عَبْدَهُ، وَ هَزَمَ الْاحْزابَ وَحْدَهُ، لا شَیءَ قَبْلَهُ وَ لا بَعْدَهُ، یُحْیِی وَ یُمِیتُ، وَ هُوَ حَیٌّ لا یَمُوتُ وَ لا یَفُوتُ أَبَداً، بِیَدِهِ الْخَیْرُ وَ الَیْهِ الْمَصِیرُ، وَ هُوَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ، وَ اعْفُ وَ تَکَرَّمْ، وَ تَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمْ، انَّکَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، انَّکَ انْتَ اللَّهُ الْاعَزُّ الْاکْرَمُ، رَبِّ نَجِّنا مِنَ النّارِ سالِمِینَ غانِمِینَ، فَرِحِینَ مُسْتَبْشِرِینَ، مَعَ عِبادِکَ الصَّالِحِینَ، مَعَ الَّذِینَ انْعَمَ اللَّهُ عَلَیْهِمْ مِنَ النَّبِیِّینَ وَ الصِّدِّیقِینَ، وَ الشُّهَداءِ وَ الصَّالِحِینَ،

ص: ۱۰۲

وَ حَسُنَ اولئِکَ رَفِیقاً، ذلِکَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ، وَ کَفی بِاللَّهِ عَلِیماً، لا الهَ الّا اللَّهُ، حَقّاً حَقّاً، لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَ لا نَعْبُدُ الّا ایَّاهُ، مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینُ، وَ لَوْ کَرِهَ الْکافِرُونَ

». و نزدیک مروه این آیه خوانده می‌شود:

«انَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَهَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ او اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیْهِ انْ یَطَّوَفَ بِهِما، وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَیْراً فَانَّ اللَّهَ شاکِرٌ عَلِیمٌ

». دور دوّم (از مروه به صفا)

«اللَّهُ اکْبَرُ اللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُ اکْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ، لا اله الَّا اللَّهُ الْوحِدُ الْاحَدُ، الْفَرْدُ الصَّمَدُ، الَّذِی لَمْ یَتَّخِذْ صاحِبَهً وَ لا وَلَداً، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ شَرِیکٌ فِی

ص: ۱۰۳

الْمُلْکِ، وَ لَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَ کَبِّرْهُ تَکْبِیراً.

اللَّهُمَّ انَّکَ قُلْتَ فِی کِتابِکَ الْمُنْزَلِ: «ادْعُونِی اسْتَجِبْ لَکُمْ»، دَعَوْناکَ رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا کَما امَرْتَنا، انَّکَ لا تُخْلِفُ الْمِیعادَ، رَبَّنا انَّنا سَمِعنا مُنادِیاً یُنادِی لِلْإِیمانِ انْ آمِنُوا بِرَبِّکُمْ فَآمَنّا، رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَ کَفِّرْ عَنَّا سَیِّئاتِنا وَ تَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ، رَبَّنا وَ آتِنا ما وَعَدْتَنا عَلی رُسُلِکَ وَ لا تُخزِنا یَوْمَ الْقِیامَهِٔ انَّکَ لا تُخْلِفُ الْمِیعادَ، رَبَّنا عَلَیْکَ تَوَکَّلْنا وَ الَیْکَ انَبْنا وَ الَیْکَ الْمَصِیرُ، رَبَّنا اغْفِرْ لَنا وَ لِإِخْوانِنَا الَّذِینَ سَبَقُونا بِالْإِیمانِ، وَ لا تَجْعَلْ فِی قُلُوبِنا غِلًّا لِلَّذِینَ آمَنُوا، رَبَّنا انَّکَ رَؤُفٌ رَحِیمٌ، رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ، وَاعْفُ وَ تَکَرَّمْ، وَ تَجاوَزْ عَمّا تَعْلَمُ، انَّکَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، انَّکَ انْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْاکْرَمُ. انَّ الصَّفا وَ

ص: ۱۰۴

الْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ، اوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَيْهِ انْ يَطَّوَفَ بِهِما، وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَانَّ اللَّهَ شاكِرٌ عَلِيمٌ

». دور سوّم

«اللَّهُ اكْبَرُ اللَّهُ اكْبَرُ، اللَّهُ اكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ، رَبَّنا اتْمِمْ لَنا نُورَنا وَ اغْفِرْ لَنا، انَّكَ عَلى كُلِّ شَىْ‌ءٍ قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ انِّى اسْئَلُكَ الْخَيْرَ كُلَّهُ، عاجِلَهُ وَ آجِلَهُ، وَ اسْتَغْفِرُكَ لِذَنْبى، وَ اسْئَلُكَ رَحْمَتَكَ يا ارْحَمَ الرّاحِمِينَ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ، وَ اعْفُ وَ تَكَرَّمْ، وَ تَجاوَزْ عَمّا تَعْلَمُ، انَّكَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، انَّكَ انْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، رَبِّ زِدْنِى عِلْماً، وَ لا تُزِغْ قَلْبِى بَعْدَ اذْ هَدَيْتَنِى، وَهَبْ لِى مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، انَّكَ انْتَ

ص: ۱۰۵

الْوَهّابُ. اللَّهُمَّ عافِنِی فِی سَمْعِی وَ بَصَرِی، لا الهَ الَّا انْتَ، سُبْحانَکَ انِّی کُنْتُ مِنَ الظّالِمِینَ. اللَّهُمَّ انِّی اعُوذُ بِکَ مِنَ الْکُفْرِ وَ الْفَقْرِ، اللَّهُمَّ انِّی اعُوذُ بِرِضاکَ مِنْ سَخَطِکَ، وَ بِمُعافاتِکَ مِنْ عُقُوبَتِکَ، وَ اعُوذُ بِکَ مِنْکَ لا احْصِی ثَناءً عَلَیْکَ، انْتَ کَما اثْنَیْتَ عَلی نَفْسِکَ، فَلَکَ الْحَمْدُ حَتّی تَرْضی

». «انَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ اوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیْهِ انْ یَطَّوَفَ بِهِما، وَ مَنْ تَطَّوَعَ خَیْراً فَانَّ اللَّهَ شاکِرٌ عَلِیمٌ

». دور چهارم

«اللَّهُ اکْبَرُ اللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُ اکْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُمَّ انِّی اسْئَلُکَ مِنْ خَیْرِ ما تَعْلَمُ، وَ اعُوذُ بِکَ مِنْ

ص: ۱۰۶

شَرِّ ما تَعْلَمُ، وَ اسْتَغْفِرُکَ مِنْ کُلِّ ما تَعْلَمُ، وَ اعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ ما تَعْلَمُ، وَ اسْتَغْفِرُکَ مِنْ کُلِّ ما تَعْلَمُ، انَّکَ انْتَ عَلّامُ الْغُیُوبِ، لا الهَ الّا اللّهُ الْمَلِکُ الْحَقُّ الْمُبِینُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ الصّادِقُ الْوَعْدِ الْأَمِینُ.

اللّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ کَما هَدَیْتَنِی لِلْإِسْلامِ انْ لا تُنْزِعَهُ مِنّی، حَتّی تَتَوَفّانِی عَلَیْهِ وَ انَا مُسْلِمٌ. اللّهُمَّ اجْعَلْ فِی قَلْبِی نُوراً، وَ فِی سَمْعِی نُوراً، وَ فِی بَصَرِی نُوراً.

اللّهُمَّ رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی، وَ یَسِّرْلِی امْرِی، وَ اعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ وَساوِسِ الصَّدْرِ، وَ شَتاتِ الْأَمْرِ، وَ فِتْنَهِ الْقَبْرِ. اللّهُمَّ انّی اعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّ ما یَلِجُ فِی اللَّیْلِ، وَ مِنْ شَرِّ ما یَلِجُ فِی النَّهارِ، وَ مِنْ شَرِّ ما تَهَبُ بِهِ الرِّیاحُ، یا ارْحَمَ الرّاحِمِینَ. سُبْحانَکَ ما عَبَدْناکَ حَقَّ عِبادَتِکَ یا اللّهُ، سُبْحانَکَ ما

ص: ۱۰۷

ذَكَرْناكَ حَقَّ ذِكْرِكَ يا اللَّهُ، رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ، وَ اعْفُ وَ تَكَرَّمْ، وَ تَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، انَّكَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، انَّكَ انْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ. انَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ اوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَيْهِ انْ يَطَّوَفَ بِهِما، وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَانَّ اللَّهَ شاكِرٌ عَلِيمٌ

». دور پنجم

«اللَّهُ اكْبَرُ اللَّهُ اكْبَرُ، اللَّهُ اكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ، سُبْحانَكَ ما شَكَرْنكَ حَقَّ شُكْرِكَ يا اللَّهُ، سُبْحانَكَ ما اعْلى شَأْنَكَ يا اللَّهُ، اللَّهُمَّ حَبِّبْ الَيْنَا الْايمانَ، وَزَيِّنْهُ فِى قُلُوبِنا، وَ كَرِّهْ الَيْنَا الْكُفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ الْعِصْيانَ، وَ اجْعَلْنا مِنَ الرَّشِدِينَ. رَبِّ اغْفِرْ وَ

ص: ۱۰۸

ارْحَمْ، وَ اعْفُ وَ تَکَرَّمْ، وَ تَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، انَّکَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، انَّکَ انْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَکْرَمُ. اللَّهُمَّ قِنِی عَذابَکَ یَوْمَ تَبْعَثُ عِبادَکَ، اللَّهُمَّ اهْدِنِی بِالْهُدی وَ نَقِّنِی بِالتَّقْوی وَ اغْفِرْ لِی فِی الْآخِرَةِ وَ الْأُولی اللَّهُمَّ ابْسِطْ عَلَیْنا مِنْ بَرَکاتِکَ وَ رَحْمَتِکَ وَ فَضْلِکَ وَ رِزْقِکَ، اللَّهُمْ انِّی اسْئَلُکَ النَّعِیمَ الْمُقِیمَ، الَّذِی یَحُولُ وَ لا یَزُولُ ابَداً، اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِی قَلْبِی نُوراً، وَ فِی سَمْعِی نُوراً، وَ فِی بَصَری نُوراً، وَ فی لِسانی نوراً، وَ عَنْ یَمِینی نُوراً، وَ مِنْ فَوْقِی نُوراً، وَاجْعَلْ فِی نَفسِی نُوراً، وَ عَظِّمْ لِی نُوراً. رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی وَ یَسِّرْلِی امْری.

انَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهَ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ او اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیْهِ انْ یَطَّوَفَ بِهِما، وَ

ص: ۱۰۹

مَنْ تَطَوَّعَ خَيْراً فَانَّ اللَّهَ شاكِرٌ عَليمٌ

». دور ششم

«اللَّهُ اكْبَرُ اللَّهُ اكْبَرُ، اللَّهُ اكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ، لا الهَ الَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدَهُ، وَ نَصَرَ عَبْدَهُ، وَ هَزَمَ الْاحْزابَ وَحْدَهُ، لا الهَ الَّا اللَّهُ، وَ لا نَعْبُدُ الَّا ايَّاهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ، وَ لَوْ كَرِهَ الْكافِرونَ. اللّهُمَّ انّى اسْئَلُكَ الْهُدى وَ التُّقى وَ الْعِفافَ وَ الْغِنى اللّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَالَّذِى تَقُولُ، وَ خَيْراً مِمَّا نَقُولُ، اللّهُمَّ انّى اسْئَلُكَ رِضاكَ وَ الْجَنَّةَ، وَ اعُوذُ بِكَ مِنْ سَخَطِكَ وَ النَّارَ، وَ ما يُقَرِّبُنِى الَيْها مِنْ قَوْلٍ وَ فِعْلٍ اوْ عَمَلٍ، اللّهُمَّ بِنُورِكَ اهْتَدَيْنا، وَ بِفَضْلِكَ اسْتَغْنَيْنا، وَ فِى كَنَفِكَ وَ انْعامِكَ وَ عَطائِكَ وَ

ص: ۱۱۰

احْسانِکَ اصْبَحْنا وَ امْسَیْنا، انْتَ الْأَوَّلُ فَلا قَبْلَکَ شَیْءٌ، وَ الْآخِرُ فَلا بَعْدَکَ شَیْءٌ، وَ الظَّاهِرُ فَلا شَیْءَ فَوْقَکَ، وَ الْباطِنُ فَلا شَیْءَ دُونَکَ، نَعُوذُ بِکَ مِنَ الْفَلْسِ وَ الْکَسَلِ وَ عَذابِ الْقَبْرِ، وَ فِتْنَةِ الْغِنی و نَسْئَلُکَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ، وَ اعْفُ وَ تَکَرَّمْ، وَ تَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، انَّکَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، انَّکَ انْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَکْرَمُ. انَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ او اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیْهِ انْ یَطَّوَفَ بِهِما، وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَیْراً فَانَّ اللَّهَ شاکِرٌ عَلِیمٌ

». دور هفتم

«اللَّهُ اکْبَرُ اللَّهُ اکْبَرُ، اللَّهُ اکْبَرُ کَبِیراً، و الْحَمْدُ

ص: ۱۱۱

لِلَّهِ كَثِيراً، اللّهُمَّ حَبِّبْ الَىَّ الْإِيمانَ وَ زَيِّنْهُ فِى قَلْبِى، وَ كَرِّهْ الَىَّ الْكُفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ الْعِصْيانَ، وَ اجْعَلْنِى مِنَ الرَّشِدِينَ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ، وَ اعْفُ وَ تَكَرَّمْ، وَ تَجاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، انَّكَ تَعْلَمُ ما لا نَعْلَمُ، انَّكَ انْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، اللّهُمَّ اخْتِمْ بِالْخَيْراتِ آجالَنا، وَ حَقِّقْ بِفَضْلِكَ آمالَنا، وَ سَهِّلْ لِبُلُوغِ رِضاكَ سُبُلَنا، وَ حَسِّنْ فِى جَمِيعِ الْأَحْوالِ اعْمالَنا. يا مُنْقِذَ الْغَرقى يا مُنجِىَ الْهَلْكى يا شاهِدَ كُلِّ نَجْوى يا مُنْتَهى كُلِّ شَكْوى يا قَدِيمَ الْإِحْسانِ، يا دائِمَ الْمَعْرُوفِ، يا مَنْ لا غِنى بِشَىْءٍ عَنْهُ، وَ لابُدَّ لِكُلِّ شَىْءٍ مِنْهُ، يا مَنْ رِزْقُ كُلِّ شَىْءٍ عَلَيْهِ، وَ مَصِيرُ كُلِّ شَىْءٍ الَيْهِ.

اللّهُمَّ انِّى عائِذٌ بِكَ مِنْ شَرِّ ما اعْطَيْتَنا، وَ مِنْ شَرِّ ما مَنَعْتَنا. اللّهُمَّ تَوَفَّنا مُسْلِمِينَ، وَ الْحِقْنا

ص: ۱۱۲

بَالصَّالِحِینَ، غَیْرَ خَزایا وَ لا مَفْتُونینَ، رَبِّ یَسِّرْ وَ لا تُعَسِّرْ، رَبِّ اتْمِمْ بِالْخَیْر.

انَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ اوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیْهِ انْ یَطَّوَفَ بِهِما، وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَیْراً فَانَّ اللَّهَ شاکِرٌ عَلِیمٌ

۱۲- طواف وداع

کسی که می‌خواهد از مکّه خارج شود مستحبّ است طواف وداع بجا آورد، و پس از هفت دور طواف و نماز طواف این دعا را بخواند:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ عَبْدِکَ وَ رَسُولِکَ وَ نَبِیِّکَ وَ أَمِینِکَ وَ حَبِیبِکَ وَ نَجِیِّکَ وَ خِیَرَتِکَ مِنْ خَلْقِکَ. أَللَّهُمَّ کَما بَلَّغَ رِسالاتِکَ، وَ جاهَدَ فی

ص: ۱۱۳

سَبیلِکَ، وَ صَدَعَ بِأَمْرِکَ، وَ اُوذِیَ فی جَنْبِکَ، وَ عَبَدَکَ حَتّی أَتاهُ الیَقینُ. أَللَّهُمَّ اقْلِبْنی مُفلِحاً مُنْجِحاً مُسْتَجاباً لی، بِأَفْضَلِ مایَرْجِعُ بِهِ احَدٌ مِنْ وَفْدِکَ، مِنَ المَغْفِرَةِ وَ الْبَرَکَةِ وَ الرَّحْمَةِ وَ الرِّضْوانِ وَ الْعافِیَةِ

(۱).»

البتّه انجام بخشی از مستحبّات مخصوصاً در ایّام حج امکان‌پذیر نیست، و موجب مزاحمت برای زوّار است، به آنچه امکان‌پذیر است و مزاحمت ندارد قناعت شود.

۱۳- دعای توسّل

مقصود از «توسّل» در این جا، وسیله قرار دادن انسانهای شایسته و صالح، در پیشگاه خدا و طلب

۱- تهذیب الاحکام، جلد ۵، صفحه ۲۸۰.

ص: ۱۱۴

چیزی از خدا به خاطر آنان است که مورد سفارش قرآن و روایات اسلامی قرار گرفته است (بخشنده نعمتها خداست و آن بزرگواران در پیشگاه او شفاعت می‌کنند). قرآن کریم می‌فرماید:

«یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا اتَّقوا اللَّهَ وَ ابْتَغُوا إِلَیهِ الْوَسیلَهَ

؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، پرهیزکاری پیشه کنید و وسیله‌ای برای تقرّب به خدا انتخاب نمایید).(۱) البتّه وسیله تقرّب به خدا، امور گوناگونی است- همان گونه که در روایات تصریح شده است- که از جمله آنها، شفاعت پیامبران و امامان و بندگان صالح نزد خداوند می‌باشد. قرآن کریم به طور روشن به رسول خدا صلی الله علیه و آله می گوید: «اگر گنه‌کاران به محضرت آیند و از خدا طلب آمرزش نمایند و تو نیز برای آنها طلب

۱- سوره مائده، آیه ۳۵.

ص: ۱۱۵

عفو کنی، مشمول رحمت و عفو خدا خواهند شد».(۱) در روایات فراوانی از طریق شیعه و سنّی، مسأله توسّل به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل‌بیت علیهم السلام مطرح شده و مورد سفارش قرار گرفته است و آنها که منکر توسّل هستند به خاطر کمی اطّلاعات و یا بی‌اطّلاعی آنها از آیات قرآن و روایات اسلامی است.(۲) مرحوم «علّامه مجلسی» فرموده است که در برخی از کتابهای معتبر آمده است که جناب «شیخ صدوق» این دعای توسّل را از ائمّه: روایت کرده و گفته است: «این دعا را برای هر حاجتی که خواندم به زودی به اجابت رسید».(۳)

۱- سوره نساء، آیه ۶۴.

۲- برای آگاهی بیشتر در این زمینه، به تفسیر نمونه، جلد ۴، صفحه ۳۶۳ به بعد و جلد ۱۲ صفحه ۱۶۶ و دیگر کتب مراجعه شود.

۳- بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۴۷.

ص: ۱۱۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیم

اللّهُمَّ انّی اسْئَلُکَ وَاتَوَجَّهُ الَیْکَ بِنَبِیِّکَ نَبِیِّ الرَّحْمَهِٔ، مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، یااَبَاالْقاسِمِ یارَسُولَ اللَّهِ، یا امامَ الرَّحْمَهِٔ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، انَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ الَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللَّهِ، یا ابَا الْحَسَنِ یا امیرَالْمُؤْمِنینَ، یا عَلِیَّ بْنَ ابیطالِبٍ، یا حُجَّهَٔ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَ مَوْلینا، انَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ الَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا فاطِمَهُٔ الزَّهْراءُ یا بِنْتَ مُحَمَّدٍ، یا قُرَّهَٔ عَیْنِ الرَّسُولِ، یا سَیِّدَتَنا

ص: ۱۱۷

وَمَوْلاتَنا، اَنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکِ اِلَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکِ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهَةً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعی لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا ابا مُحَمَّدٍ یاحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، اَیُّهَا الْمجْتَبی یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا اباعَبْدِاللَّهِ یاحُسَیْنَ بْنَ عَلِیٍّ، اَیُّهَا الشَّهیدُ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا اَبَاالْحَسَنِ یا عَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ، یا زَیْنَ الْعابِدینَ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی

ص: ۱۱۸

اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا ابا جَعْفَرٍ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ، ایُّهَا الْباقِرُ یَا بْنَ رَسُولِ‌اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، انَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ الَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا ابا عَبْدِ اللَّهِ یا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، ایُّهَا الصَّادِقُ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یاحُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، انَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ الَی اللَّهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا ابَا الْحَسَنِ یا مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ، ایُّهَا الْکاظِمُ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، انَّا تَوَجَّهْنا

ص: ۱۱۹

وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا اَبَاالْحَسَنِ یا عَلِیَّ بْنَ مُوسی اَیُّهَا الرِّضا یا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللَّهِ، یا اَبا جَعْفَرٍ یا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ، اَیُّهَا التَّقِیُّ الْجَوادُ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ اِلَی اللَّهِ، وَ قَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا اَبَا الْحَسَنِ یا عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ، اَیُّهَا الْهادِی النَّقِیُّ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، اِنَّا

ص: ۱۲۰

تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ الَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَاللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَاللَّهِ، یا ابا مُحَمَّدٍ یا حَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ، ایُّهَا الزَّکِیُّ الْعَسْکَرِیُّ یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، انَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ الَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللَّهِ، یا وَصِیَّ الْحَسَنِ وَالْخَلَفَ الْحُجَّةَ، ایُّهَا الْقآئِمُ الْمُنْتَظَرُ الْمَهْدِیُّ، یَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیِّدَنا وَمَوْلینا، انَّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ الَی اللَّهِ، وَقَدَّمْناکَ بَیْنَ یَدَیْ حاجاتِنا، یا وَجیهاً عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللَّهِ

. سپس حاجت خود را بخواهد که إن‌شاءاللَّه تعالی برآورده می‌شود. در روایت

ص: ۱۲۱

دیگری (۱) آمده است که بعد از این بگوید:

یـا سادَتی وَ مَوالِیَّ، انّی تَوَجَّهْتُ بِکُمْ ائِمَّتی وَ عُـدَّتی لِیَوْمِ فَقْری وَ حاجَتی اِلَی اللَّهِ، وَ تَوَسَّلْتُ بِکُمْ اِلَی اللَّهِ، وَ اسْتَشْـفَعْتُ بِکُمْ اِلَی اللَّهِ، فَاشْـفَعُوا لی عِنْـدَاللَّهِ، وَاسْتَنْقِذُونی مِنْ ذُنُوبی عِنْـدَاللَّهِ، فَـاَنَّکُمْ وَسـیلَتی اِلَی‌اللَّهِ، وَ بِحُبِّکُمْ وَ بِقُرْبِکُمْ ارْجُو نَجاةً مِنَ اللَّهِ، فَکُونُوا عِنْـدَاللَّهِ رَجآئی یا سادَتی یا اوْلِیآءَ اللَّهِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِمْ اجْمَعینَ، وَلَعَنَ اللَّهُ اعْدآءَ اللَّهِ ظالِمیهِمْ مِنَ الْأَوَّلینَ وَ الْاخِرینَ، امینَ رَبَّ الْعالَمینَ.

۱- بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۴۹، حدیث ۹.

ص: ۱۲۲

۱۴- زیارت آل یاسین

«شیخ جلیل، احمد بن علیّ بن ابی‌طالب طبرسی» در کتاب شریف «احتجاج» روایت کرده که از ناحیه مقدّس حضرت مهدی علیه السلام زیارت زیر در پاسخ نامه «محمّد حمیری» آمده است که زیارتی است بسیار عالی و پرمحتوا: (و در سرداب مقدّس و غیر آن می‌توان از آن استفاده کرد) این زیارت مطابق نقل بحارالانوار چنین است:

سَلامٌ عَلی آلِ یس السَّلامُ عَلَیْکَ یا داعِیَ اللَّهِ وَرَبَّانِیَّ آیاتِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا بابَ اللَّهِ وَدَیَّانَ دینِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا خَلیفَةَ اللَّهِ وَناصِرَ حَقِّهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا حُجَّةَ اللَّهِ وَدَلیلَ ارادَتِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا تالِیَ کِتابِ اللَّهِ وَتَرْجُمانَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ فی آناءِ لَیْلِکَ وَاطْرافِ نَهارِکَ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا

ص: ۱۲۳

بَقِیَّهَ اللَّهِ فی ارْضِهِ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا میثاقَ اللَّهِ الَّذی اخَذَهُ وَوَکَّدَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ یا وَعْدَ اللَّهِ الَّذی ضَمِنَهُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْعَلَمُ الْمَنْصُوبُ، وَالْعِلْمُ الْمَصْبُوبُ، وَالْغَوْثُ، وَالرَّحْمَهُ الْواسِعَهُ، وَعْداً غَیْرَ مَکْذُوبٍ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تَقُومُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تَقْعُدُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تَقْرَءُ وَتُبَیِّنُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تُصَلّی وَتَقْنُتُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تَرْکَعُ وَتَسْجُدُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تُهَلِّلُ وَتُکَبِّرُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تَحْمَدُ وَتَسْتَغْفِرُ، السَّلامُ عَلَیْکَ حینَ تُصْبِحُ وَتُمْسی السَّلامُ عَلَیْکَ فِی اللَّیْلِ اذا یَغْشی وَالنَّهارِ اذا تَجَلّی السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْإِمامُ الْمَاْمُونُ، السَّلامُ عَلَیْکَ ایُّهَا الْمُقَدَّمُ الْمَاْمُولُ، السَّلامُ عَلَیْکَ بِجَوامِعِ السَّلامِ، اشْهِدُکَ یا

ص: ۱۲۴

مَوْلایَ انّی اشْهَدُ انْ لا الهَ الّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لا شَریکَ لَهُ، وَانَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، لا حَبیبَ الّا هُوَ وَاهْلُهُ، وَاشْهِدُکَ یا مَوْلایَ انَّ عَلِیّاً امیرَ الْمُؤْمِنینَ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ حُجَّتُهُ، وَالْحُسَیْنَ حُجَّتُهُ، وَعَلِیَّ بْنَ الْحُسَیْنِ حُجَّتُهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ حُجَّتُهُ، وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتُهُ، وَمُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ حُجَّتُهُ، وَعَلِیَّ بْنَ مُوسی حُجَّتُهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِیٍّ حُجَّتُهُ، وَعَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِیٍّ حُجَّتُهُ، وَاشْهَدُ انَّکَ حُجَّةُ اللَّهِ، انْتُمُ الْأَوَّلُ وَالْأخِرُ، وَانَّ رَجْعَتَکُمْ حَقٌّ لا رَیْبَ فیها، یَوْمَ لا یَنْفَعُ نَفْساً ایمانُها، لَمْ تَکُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ اوْ کَسَبَتْ فی ایمانِها خَیْراً، وَانَّ الْمَوْتَ حَقٌّ وَانَّ ناکِراً وَنَکیراً

ص: ۱۲۵

حَقٌّ، وَاشْهَدُ انَّ النَّشْرَ حَقٌّ، وَالْبَعْثَ حَقٌّ (۱)، وَانَ

الصِّراطَ حَقٌّ، وَالْمِرْصادَ حَقٌّ، وَالْميزانَ حَقٌّ، وَالْحَشْرَ حَقٌّ، وَالْحِسابَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةَ وَالنّارَ حَقٌّ، وَالْوَعْدَ وَالْوَعيدَ بِهِما حَقٌّ، يا مَوْلاىَ شَقِىَ مَنْ خالَفَكُمْ، وَسَعِدَ مَنْ اطاعَكُمْ، فَاشْهَدْ عَلى ما اشْهَدْتُكَ عَلَيْهِ، وَ انَا وَلِيٌّ لَكَ، بَرىٌ مِنْ عَدُوِّكَ، فَالْحَقُّ ما رَضيتُمُوهُ، وَالْباطِلُ ما اسْخَطْتُمُوهُ، وَالْمَعْرُوفُ ما امَرْتُمْ بِهِ، وَالْمُنْكَرُ ما نَهَيْتُمْ عَنْهُ، فَنَفْسى مُؤْمِنَةٌ بِاللَّهِ وَحْدَهُ لا شَريكَ لَهُ، وَبِرَسُولِهِ وَ بِاميرِالْمُؤْمِنينَ، وَبِكُمْ يا مَوْلاىَ، اوَّلِكُمْ وَآخِرِكُمْ،

۱- در احتجاج و بحارالانوار:« ان النشر و البعث حق».

ص: ۱۲۶

وَنُصْرَتی مُعَدَّةٌ لَكُمْ، وَمَوَدَّتی خالِصَةٌ لَكُمْ، آمینَ آمینَ

آن گاه این دعا خوانده شود:

اللهُمَّ انّی اسْئَلُكَ انْ تُصَلِّیَ عَلی مُحَمَّدٍ نَبِیِّ رَحْمَتِكَ، وَكَلِمَةِ نُورِكَ، وَانْ تَمْلَأَ قَلْبی نُورَ الْیَقینِ، وَصَدْری نُورَ الإیمانِ، وَفِكْری نُورَ النِّیّاتِ، وَعَزْمی نُورَ الْعِلْمِ، وَقُوَّتی نُورَ الْعَمَلِ، وَلِسانی نُورَ الصِّدْقِ، وَدینی نُورَ الْبَصآئِرِ مِنْ عِنْدِكَ، وَبَصَری نُورَ الضِّیآءِ، وَسَمْعی نُورَ الْحِكْمَةِ، وَمَوَدَّتی نُورَ الْمُوالاةِ لُمحَمَّدٍ وَآلِهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ، حَتّی الْقاكَ وَقَدْ وَفَیْتُ بِعَهْدِكَ وَمیثاقِكَ، فَتُغَشّیَنی رَحْمَتُكَ، یا وَلِیُّ یا حَمیدُ، اللهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ حُجَّتِكَ فی ارْضِكَ، وَخَلیفَتِكَ فی بِلادِكَ، وَالدّاعی الی سَبیلِكَ، وَالْقآئِمِ بِقِسْطِكَ، وَالثّآئِرِ بِامْرِكَ، وَلِیِّ الْمُؤْمِنینَ، وَبَوارِ الْكافِرینَ، وَمُجَلِّی الظُّلْمَةِ، وَمُنیرِ الْحَقِّ، وَالنّاطِقِ بِالْحِكْمَةِ وَالصِّدْقِ، وَكَلِمَتِكَ التّآمَّةِ فی ارْضِكَ، الْمُرْتَقِبِ

ص: ۱۲۷

الْخآئِفِ، وَالْوَلِیِّ النّاصِحِ، سَفینَةِ النَّجاةِ، وَعَلَمِ الْهُدی وَنُورِ ابْصارِ الْوَری وَخَیْرِ مَنْ تَقَمَّصَ وَارْتَدی وَمُجَلِّی الْعَمی الَّذی یَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا وَقِسْطاً، کَما مُلِئَتْ ظُلْماً وَجَوْراً، انَّکَ عَلی کُلِّ شَیْءٍ قَدیرٌ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیِّکَ وَابْنِ اوْلِیآئِکَ الَّذینَ فَرَضْتَ طاعَتَهُمْ، وَاوْجَبْتَ حَقَّهُمْ، وَاذْهَبْتَ عَنْهُمُ الرِّجْسَ وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهیراً، اللهُمَّ انْصُرْهُ وَانْتَصِرْ بِهِ لِدینِکَ، وَانْصُرْ بِهِ اوْلِیآئَکَ، وَ اوْلِیآئَهُ وَشیعَتَهُ وَانْصارَهُ، وَاجْعَلْنا مِنْهُمْ، اللَّهُمَّ اعِذْهُ مِنْ شَرِّ کُلِّ باغٍ وَطاغٍ، وَمِنْ شَرِّ جَمیعِ خَلْقِکَ، وَاحْفَظْهُ مِنْ بَیْنَ یَدَیْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ یَمینِهِ وَعَنْ شِمالِهِ، وَاحْرُسْهُ وَ امْنَعْهُ مِنْ انْ یُوصَلَ الَیْهِ بِسُوءٍ، وَاحْفَظْ فیهِ رَسُولَکَ، وَآلَ رَسُولِکَ، وَاظْهِرْ بِهِ الْعَدْلَ، وَایِّدْهُ

ص: ۱۲۸

بِالنَّصْرِ، وَانْصُرْ ناصِریهِ، وَاخْذُلْ خاذِلیهِ، وَاقْصِمْ قاصِمیهِ، وَاقْصِمْ بِهِ جَبابِرَةَ الْکُفْرِ، وَاقْتُلْ بِهِ الْکُفَّارَ وَالْمُنافِقینَ، وَجَمیعَ الْمُلْحِدینَ حَیْثُ کانُوا مِنْ مَشارِقِ الْأَرْضِ وَمَغارِبِها، بَرِّها وَبَحْرِها، وَامْلَأْ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا، وَاظْهِرْ بِهِ دینَ نَبِیِّکَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، وَاجْعَلْنِی اللَّهُمَّ مِنْ انْصارِهِ وَاعْوانِهِ، وَاتْباعِهِ وَشیعَتِهِ، وَارِنی فی آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِمُ السَّلامُ ما یَأْمُلُونَ، وَفی عَدُوِّهِمْ ما یَحْذَرُونَ، الهَ الْحَقِّ آمینَ، یا ذَاالْجَلالِ وَالْإِکْرامِ، یا ارْحَمَ الرَّاحِمینَ.(۱)

پایان

۱- بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۸۱ حدیث ۱؛ احتجاج، جلد ۲، صفحه ۴۹۲ با اندکی تفاوت.

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ فى سَبيلِ اللَّهِ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۶۰۹-۵۳ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹